ФИФІ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКІУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКІ

№89 (20.997) ● 2007 гъэм накъыгъэм (майм) и 5, щэбэт ● Тхьэмахуэм тхуэ къыдокІ ● И уасэр соми 3-щ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и ХэхакІуэ комиссэр щІэуэ къызэгъэпэщыным и ІуэхукІэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и Унафэ

2007 гъэм накъыгъэм и 3-м *№22-РП*

«Урысей Федерацэм и цІыхухэм хэхыныгъэхэм ехьэлІа я хуитыныгъэхэмрэ референдумым хэтынымкІэ яІэ хуитыныгъэмрэ дэгъэкІынымкІэ шэсыпІэ нэхъыщхьэхэм я ІуэхукІэ» 2002 гъэм мэкъуауэгъуэм и 12-м къащта Федеральнэ Закон №63-ФЗ-м и 22, 23 статьяхэм, «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и ХэхакІуэ комиссэм и ІуэхукІэ» 2003 гъэм мазаем и 18-м къащта Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Закон №23-РЗ-м и 5 статьям япкъ иткІэ икІи Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и ХэхакІуэ комиссэм иужьрейуэ хэтахэм я полномочиехэр 2007 гъэм бадзэуэгъуэм и 7-м зэриухым къыхэкІыу:

1. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и ХэхакІуэ комиссэу щІэуэ къызэрагъэпэщым Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым къыбгъэдэкІыу хигъэхьэну кандидатхэм я спискэр зэхэлъхьэн зэрыщІадзэр хэІущІыІу щІын.

2. Урысей Федерацэм и Федеральнэ Зэхуэсым и Къэрал Думэм, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым я депутатхэм я мандатхэр зытрагуэшахэм хиубыда кандидатхэм я спискэхэр зытауэ щыта политикэ партхэм, хэхакІуэ блокхэм, апхуэдэу жылагъуэ зэгухьэныгъэхэм, муниципальнэ щІыналъэхэм я лІыкІуэ органхэм, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и ХэхакІуэ комиссэм и иужьрей зэхыхьэгъуэм, Урысей Федерацэм и ХэхакІуэ комиссэ нэхъыщхьэм яхуэгъэувын Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и ХэхакІуэ комиссэу щІэуэ къызэрагъэпэщым хэгъэхьэпхъэу къалъытэ кандидатурэхэр къыхалъхьэну.

3. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и ХэхакІуэ комиссэу щІэуэ къызэрагъэпэщым хагъэхьэну кандидатурэхэр къагъэлъагъуэ хъунущ мы унафэм къару щигъуэта махуэм щыщІэдзауэ зы мазэм къриубыдэу.

4. Мы унафэм къару егъуэт 2007 гъэм накъыгъэм и 7-м щыщІэдзауэ.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президент КЪАНОКЪУЭ Арсен

Къэбэрдей-Балъкъэрыр езым фІэфІу Урысей къэралыгъуэм зэрыхыхьэрэ илъэс 450-рэ зэрырикъум теухуа фэеплъ дамыгъэ Москва къалэм щыгъэувыным и ІуэхукІэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэ

2007 гъэм мэлыжьыхьым и 16-м *№100-ПП*

Москва къалэм фэеплъ дамыгъэ щыгъэувыным теухуауэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым къыхилъхьа жэрдэмыр пхыгъэкІын мурадкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм **унафэ ещІ:**

1. Къэбэрдей-Балъкъэрыр езым фІэфІу Урысей къэралыгъуэм зэрыхыхьэрэ илъэс 450-рэ зэрырикъум теухуа фэеплъ дамыгъэ Москва къалэм щыгъэувыным теухуауэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым къыхилъхьа жэрдэмыр дэІыгъын.

2. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Щэнхабзэмрэ хъыбарегъащІэ ІэнатІэхэмкІэ и министерствэм (Тут З. Н.), Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Ухуэныгъэмрэ архитектурэмкІэ и министерствэм (АфэщІагъуэ М. Хь.) къалэн ящыщІын фэеплъ дамыгъэр гъэувыным пыщІа Іуэхухэр Москва къалэм ЩэнхабзэмкІэ и комитетым, Москва къалэм Архитектурэмрэ къалэухуэ ІуэхухэмкІэ и комитетым ящІыгъуу зэфІагъэкІыну.

3. Мы унафэр гъэзэщІа зэрыхъум кІэлъыплъыну и пщэ илъхьэн Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и УнафэщІым и къуэдзэ ДыщэкІ М. Р.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и УнафэщІ ЯРИН Андрей

● Накъыгъэм и 7-р Радиом, связым и ІэнатІэ псоми я лэжьакІуэхэм я махуэщ

Гъунапкъэ зимыІэ лъэмыж

Радиом ди гъащІэм увыпІэ хэха щеубыд. ДакъикъэкІэ, сыхьэт, махуэ къэс абы цІыхухэм я деж нехьэс дунейм и дэтхэнэ плІанэпи къыщыхъу-къыщыщІэхэр, щекІуэкІ Іуэхугъуэ зэмылІэужьыгъуэхэр.

Радиом «гъунапкъэ зимыІэ лъэмыж» кІэ» йоджэ. Ар, шэч хэмылъу, пэжщ, сыту жыпІэмэ, цІыхубэмрэ ди гъащІэмрэ къуэпс быдэкІэ зэпещІэ.

XIX, XX лІэщІыгъуэхэм я зэблэкІыгъуэм цІыху акъылыр зыхунэса къэхутэныгъэ ин дыдэу дуней псом къыщалъытэ радиор. Ар къэзыгупсысауэ щытар Санкт-Петербург къалэм дэт технологие университетым и егъэджакІуэ, инженер Попов Александрщ.

И къэхутэныгъэм теухуауэ еджагъэшхуэхэм я зэІущІэм абы мыпхуэдэу щыжиІауэ щытащ: «Дэ къэдгупсысам и мыхьэнэр нобэкІэ занщІэу къызыгурымыІуэни щыІэщ, ауэ, фи фІэщ фщІы, мыр къэхутэныгъэу щыІа псом нэхърэ нэ хъ лъэщу икІи нэхъ кууэ къэкІуэну гъащІэм зэрыхыхьэнур». Жыжьэ плъэуэ къыщІэкІат ар.

Къэбэрдей-Балъкъэр радиом и макъыр япэу эфирым зэрыщыІурэ илъэс 80 ирокъу. 1927 гъэм и накъыгъэ мазэм нэтынхэр адыгэбзэкІэ, балъкъэрыбзэкІэ, урысыбзэкІэ ягъэхьэзыру щІадзат.

Щыхубэ хъыбарегъащІэ ІэнатІэм и ІэмалыщІэм псынщІэу зиужьырт: жылагъуэ псоми щыІэ зэхуэсыпІэхэм радиохэр щагъэувырт, едаІуэхэм я бжыгъэм хэхъуэрт, программэхэр нэхъ убзыхуауэ ягъэхьэзырырт.

Къэбэрдей-Балъкъэр радиом и тхыдэм нобэрей журналистхэм къарит дерсхэм ящыщу гу зылъытапхъэщ абы цІыху куэд дыдэ епхауэ, корреспондент ІуэхущІапІэхэр иІэу, уеблэмэ, «радиом и ныбжьэгъуфІхэр» зыфІаща жылагъуэ зэгухьэныгъэр къыдэлажьэу зэрыщытар.

Илъэс 80 хъуауэ радиор къыддогъуэгурыкІуэ, ди ехъулІэныгъэхэри щыщІэныгъэхэри къридгъэлъагъуэу. ЦІыхухэм я гупсысэхэр абыкІэ къаІуатэ. Къэбэрдей-Балъкъэр радиор хуолажьэ бзэм, литературэм, щэнхабзэм, гъуазджэм я зыужьыныгъэм, нэгъуэщІ куэдми. Нэхъыщхьэращи, сыхьэт къэс къэхъукъащІэхэр хэІущІыІу ещІ. Мис абыкІэ радиор адрей хъыбарегъащІэ ІэнатІэхэм япэ йощ.

Радиом и къалэныр зэи цІыкІуу щытакъым. Абы цІыхухэр зэришалІэ, зэригъэпсалъэ къудейкъым, атІэ ахэр зыгъэпІейтей сыт хуэдэ Іуэхугъуэхэри утыку кърелъхьэ, гупсысэ зэмылІэужьыгъуэхэм, Іуэху еплъыкІэ зэхуэмыдэхэм дыхегъэгъуазэ.

Республикэм и унафэщІхэр фІыуэ щыгъуазэщ иужьрей илъэсхэм радиом къылъыкъуэкІа гугъуехьхэм. Ахэр зэтес щІыжыным жыджэру яужь дитщ икІи мыгувэу ди мурадхэр къыдэхъулІэну дыщогугъ.

Къэбэрдей-Балъкъэр радиор лъэ быдэкІэ увыным зи гуащІэрэ зи зэфІэкІрэ хэзылъхьахэм, нобэ абы щылажьэхэм си гум къыбгъэдэкІыу я махуэ лъапІэмкІэ сохъуэхъу. Радиор унагъуэм ис цІыхум хуэдэу фІэкІа къэтлъытэркъым, ар ди гъащІэм къыгуэхыпІэ имыІэу гъусэ хуэхъуащи, нэхъри ефІэкІуэну си гуапэщ.

КЪЭЖЭР Альберт,
КъБР-м и Президентым и Администрацэм и УнафэщІ.

(Радиом и махуэм теухуа тхыгъэхэм фыкъыщеджэ 2-3-нэ напэхэм).

● Дыгъуасэ

СурэтыщІхэм министр Тут Заур йохъуэхъу.

Илъэс 50 ирокъу

МЫ МАХУЭХЭМ илъэс щэ ныкъуэ ирокъу Къэбэрдей-Балъкъэрым и СурэтыщІхэм я зэгухьэныгъэр къызэрызэрагъэпэщрэ. Абы теухуауэ Республикэм и лъэпкъ музейм япэ щІыкІэ пресс-конференц щекІуэкІащ. СурэтыщІхэм я союзым хэтхэм жэуап иратащ журналистхэм я упщІэ куэдым. ИужькІэ гъэлъэгъуэныгъэр къызэІуахащ. Абы кърихьэлІащ КъБР-м и Парламентым, Правительствэм, цІыхубэ зэгухьэныгъэхэм я лІыкІуэхэр, студентхэр. Къэбэрдей-Балъкъэрым щэнхабзэмрэ хъыбарегъащІэ ІэнатІэхэмкІэ и министр Тут Заур къызэхуэсахэм я пащхьэм къыщеджащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и Президент Къанокъуэ Арсен къигъэхьа хъуэхъу псалъэм.

ЗэІущІэм хэтахэр дихьэхыу еплъащ ягъэлъагъуэ лэжьыгъэхэм. Ахэр нэхъыбэу зытеухуар нобэрей гъащІэм ди с урэтыщІхэм хуаІэ гурыгъугурыщІэхэрщ.

Мыпхуэдэ гъэлъэгъуэныгъэхэр дыгъуасэ къыщызэІуахащ сурэтыщІ гъуазджэмкІэ музейм, КъБР-м ЩэнхабзэмкІэ и фондым. ЗэІущІэм сурэтыщІ цІэрыІуэхэм щратащ Урысейм, Къэбэрдей-Балъкъэрым я СурэтыщІхэм я зэгухьэныгъэхэм, КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ я ЩІыхь тхылъхэр.

ЛЪОСТЭН Мурэ.

Ди гъунэгъу республикэхэм

ФІы щІахынукъым

АБХЪАЗ. ***Республикэм и правительствэм и унафэщІ Анкваб Александр журналистхэм зэраждриІамкІэ, Куржым зауэр иригъэжьэжынкІэ шынагъуэ щыІэщ, икІи апхуэдэу къэхъуу щытмэ, япэу лей зылъысынур езы куржыхэрщ.***

«ИУЖЬРЕЙ зэманым Куржым Іэщэр егъэдалъэ, ауэ дэ абы десэжащ. ЗыгуэркІэ щІэрыщІэу куржыхэм зауэр ирагъэжьэжу щытми, фІы лъэпкъ зэрыщІамыхынур яжызоІэ. Кодор аузым ди зауэлІхэр дэ япэ тхуишэнут, ауэ зэтщІылІауэ щыта куржы-абхъаз зэгурыІуэныгъэхэм дытетащ. Куржым и унафэщІхэр абы ебакъуэри, мамырыгъэ зэпсэлъэныгъэхэр къызэтракъутащ», - къыхигъэщащ Анкваб Александр.

Сату хабзэр къызэпауд

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭС. ***Республикэм и «Роспотребнадзорым» къызэритамкІэ, илъэсым и япэ мазищым къриубыдэу щІыпІэ бэзэрхэм щыщыІэ хабзэхэр къызэрызэпаудам щхьэкІэ цІыхуи 184-м къуэды зэхуэмыдэхэр тралъхьащ. Абыхэм ящыщу 20-р ІуэхущІапІэ зэмылІэужьыгъуэхэм я унафэщІхэщ. Псори зэхэту абыхэм япшынащ сом мин 310-рэ.***

«РОСПОТРЕБНАДЗОРЫМ»и пресс-секретарь Покровская Еленэ зэрыжиІамкІэ, дызэрыт зэманым къриубыдэу республикэм щылэжьа бэзэрипщІ щхьэусыгъуэ зэхуэмыдэхэм къыхэкІыу пІалъэкІэ зэхуащІащ, сатуущІхэм дагъуэ хуащІа ныкъусаныгъэхэр бадзэуэгъуэм и 1-м ирихьэлІэу ягъэзэкІуэжын хуейуэ хуагъэуващ.

ХЬЭЩЫКЪУЕЙ Олег.

Аргуэру сымаджэщым

Ростов областым аргуэру гуауэ къыщыхъуащ. Зи акъыл мытэмэмхэм щеІэзэ сымаджэщым къыщІэна мафІэм хисхьащ цІыхуищ.

ЦІыху 40-м щІигъум фэбжь зэмылІэужьыгъуэхэр ягъуэтащ. Унэм мафІэ щІэнащ дыгъуасэ пщэдджыжьым сыхьэтитхухэм и деж. Абы и лэжьакІуэхэм цІыху куэд къргагъэлащ.

ЗэкІэ къызэралъытэмкІэ, насыпыншагъэр къызыхэкІар ямыгъэунКІыфІу хыфІадза тутынырщ.

ХытІыгу Щхьэхуитым

ХытІыгу ЩхьэхуиткІэ зэджэ Кубэм и щыхьэр Гаванэ и аэропортым телъэтыкІ кхъухьлъатэр яубыдат террористхэм.

Абыхэм къагъэувырт США-м лъэтэну. Лейзехьэхэм япэуващ Кубэм и дзэхэм хэт подполковникыр, ауэ ар яукІащ. ИужькІэ яубыдащ езы террористхэри. Іуэхур зэхагъэкІ. Кхъухьлъатэр езыхужьэну хущІэкъуахэр игъащІэкІэ щысыну ягъэтІысынкІэ хъунущ.

Жэщ псом

Тель-Авив и уэрамхэм жэщ псом цІыху куэд зыхэта пэкІухэр щекІуэкІащ.

Къызэхуэсахэм къагъэуващ премьер-министр Ольмерт Ехуд и къулыкъум текІын хуейуэ. Ар ягъэкъуаншэ нэхъапэм Іулъхьэхэр къызэрыІихамкІэ, псом хуэмыдэу Израилым Ливаным и «Хьизбалыхь» зэгухьэныгъэм и бийуэ иригъэкІуэкІа Іуэхухэм щыуагъэ инхэр зэрыщыІэщІэкІамкІэ.

ПэкІухэр иджыри зэпыуркъым.

Пщэдейм дыпоплъэ

Дыгъуасэрэ нобэрэ и жэщыкум Франджым щызэфІэкІащ президент хэхыныгъэхэм зыхуэгъэхьэзырыным пыщІа Іуэхухэр.

ЦІыхухэм зэреупщІахэм къызэрагъэлъэгъуамкІэ, зэпеуэм иджыри бжьыпэр щиІыгъщ Саркози Николя - процент 54-рэ. Абы и ныкъуэкъуэгъу Руаяль Сеголен и телъхьэхэр зэкІэ зэрыхъур процент 46-рэщ.

(ИТАР-ТАСС).

- Японием щагъэлъапІэ лъэпкъпсо гуфІэгъуэр - ЩІалэ цІыкІухэм я махуэр.
- Илъэс 95-рэ и пэкІэ (1912) къыдэкІащ Ленин Владимир къызэригъэпэща «Правда» газетым и япэ номерыр. 1922 - 1991 гъэхэм накъыгъэм и 5-р щытащ журналистхэм я къэрал гуфІэгъуэу - Печатым и махуэу.
- 1938 гъэм къалъхуащ КъБР-м и цІыхубэ дохутыр Бахъсэн Хьэмэдэ.
- 1943 гъэм къалъхуащ усакІуэ, ЩІДАА-м и академик, УФ-м щэнхабзэмкІэ щІыхь зиІэ и лэжьакІуэ Тхьэзэплъ Хьэсэн.
- 1953 гъэм къалъхуащ КъБР-м щІыхь зиІэ и артисткэ Хьэмыку Жаннэ.
- **Дыгъэр къыщІэкІащ сыхьэти 5-рэ дакъикъэ 53-м, къухьэжынущ сыхьэт 20-рэ дакъикъэ 16-м.**
- **Махуэм и кІыхьагъыр сыхьэт 14-рэ дакъикъэ 23-рэ.**

Мы махуэхэм

Накъыгъэм и 5, *щэбэт*

- Къыргъыз Республикэм и Конституцэм и махуэщ (1993).

Накъыгъэм и 6, *тхьэмахуэ*

- Москвадэсхэм ягъэлъапІэ я Гербымрэ ныпымрэ я махуэр.
- Илъэси 100 и пэкІэ къалъхуащ совет кхъухьлъатэзехуэ, Совет Союзым и ЛІыхъужь (1941 гъэ, зэрымыпсэужу) Гастеллэ Николай (1907 - 1941). Хэку зауэшхуэм и пэщІэдзэм, мэкъуауэгъуэм и 26-м, абы мафІэ къызыщІэна и кхъухьлъатэ къехуэхыр бийм и машинэхэмрэ танкхэмрэ яхуигъэзащ.
- Илъэс и пэкІэ лІащ спортым щІыхь зиІэ и мастер, СССР-м футболымкІэ щІыхь зиІэ и тренер, зэман зэмылІэужьыгъуэхэм СССР-м футболымкІэ и командэ къыхэхам и тренер нэхъыщхьэу лэжьа Бесков Константин (1920 - 2006).
- Налшык шыгъэжапІэ къыщызэІуахащ 1939 гъэм.
- **Дыгъэр къыщІэкІынущ сыхьэти 5-рэ дакъикъэ 52-м, къухьэжынущ сыхьэт 20-рэ дакъикъэ 17-м.**
- **Махуэм и кІыхьагъыр сыхьэт 14-рэ дакъикъэ 25-рэ.**

Накъыгъэм и 7, *блыщхьэ*

- Мы махуэм (2004 гъэм) Путин Владимир тхьэрыІуэ итри, УФ-м и Президент къулыкъум пэрыхьащ етІуанэ пІалъэкІэ. Япэу а къулыкъум хахауэ щытащ 2000 гъэм гъатхэпэм и 26-м.
- Урысей Федерацэм ІэщэкІэ ЗэщІэузэда и Къарухэр къыщызэрагъэпэща махуэщ (1992).
- Урыс композитор цІэрыІуэ дыдэ Чайковский Петр (1840 - 1893) къыщалъхуа махуэщ.
- **Дыгъэр къыщІэкІынущ сыхьэти 5-рэ дакъикъэ 50-м, къухьэжынущ сыхьэт 20-рэ дакъикъэ 18-м.**
- **Махуэм и кІыхьагъыр сыхьэт 14-рэ дакъикъэ 28-рэ.**

ПлІанэпэр зыгъэхьэзырар **ШАЛ Мухьэмэдщ.**

Лъэпкъ Іущыгъэ

КІасэу къэкІуами, гъатхэм псори и пІэ иригъэзэгъэж.

● ЗэІущІэхэр

Зыми емыщхь 115-нэ

1942 гъэм и накъыгъэ мазэм щыщІэдзауэ щэкІуэгъуэм нэсыху 51-нэ советыдзэм хэту зэуа 115-нэ шууей дивизэр къызэрызэрагъэпэщрэ мы махуэхэм илъэс 65-рэ ирокъу.

ЗАУЭЛІ мини 5-рэ 500-рэ зыхэта, тхыдэм зи лІыгъэр къыхэна шууеидзэм хэтахэм ящыщу нобэ республикэм къинэжар зи ныбжьыр илъэс 82 - 105-рэ ирикъуа ветеранхэу плІыщІ къудейщ. ТекІуэныгъэр къыщахьа махуэхэм ирихьэлІэу «Зыуэ щыт Урысей партым» и Къэбэрдей-Балъкъэр къудамэм и унафэщІхэр, цІыхубэ зэгухьэныгъэхэм я лІыкІуэхэр, школакІуэхэр 115-нэ шууей дивизэм хэтахэм щаІуэщІащ Налшык зауэлІ хахуэхэм я цІэкІэ щагъэува фэеплъым и деж. Зауэм хэтахэмрэ зэІущІэм кърихьэлІахэмрэ шууей дивизэм и фэеплъым удз гъэгъахэр тралъхьащ. ИужькІэ партым къыбгъэдэкІа саугъэтхэр иратащ ветеранхэм.

Мамырыгъэр къэзызэуахэм фІыщІэ ин хуащІу зэІущІэм къыщыпсэлъахэщ Къэбэрдей-Балъкъэрым и жылагъуэ лэжьыгъэм куэдрэ хэта Сэбаншы Розэ, Налшык дэт 29-нэ школ-гимназием и унафэщІ, «Зыуэ щыт Урысей партым» хэт Смирновэ Татьянэ, КъБР-м и цІыхубзхэм я зэгухьэныгъэм и гуащэ Шорэ Раисэ сымэ.

ЖЭНХЪУЭТ Зузэ.

КъыхэжаныкІахэр ягъэлажэ

КъБР-м Курортхэмрэ туризмэмкІэ и министерствэм дыгъуасэ щагъэлъэпІащ Ростоврэ Волгоградрэ щекІуэкІа «Туризм - зыгъэпсэхугъуэ - спорт» гъэлъэгъуэныгъэ щхьэхуэм и 6-нэ зэІущІэм къыхэжаныкІа ІуэхущІапІэхэр.

КУРОРТХЭМРЭ туризмэмкІэ министерствэмрэ абы и ІэщагъэлІ нэхъыщхьэ **Хаджиевэ Мадинэрэ** выставкэхэм я зыужьыныгъэм хуащІ хэлъхьэныгъэм папщІэ щІыхь тхылъхэр къыхуагъэфэщащ. Апхуэдэуи гъэлъэгъуэныгъэхэм жыджэру зэрыхэтам папщІэ зэІущІэм и диплом къратащ «Маяк», «Лебедь», «Грушевая роща», «Дружба», «Эльбрус» зыгъэпсэхупІэ-курорт управленэхэм (СКУ).

- Хуабжьу ди гуапэ хъуащ министерствэм и мызакъуэу, гъэлъэгъуэныгъэм хэта ди ІуэхущІапІэхэми гулъытэ къызэрыхуащІар, - жиІащ зэІущІэр езыгъэкІуэкІа Хаджиевэ Мадинэ. - Гуапэщ ди зыгъэпсэхупІэхэм я лэжьакІуэхэр сыт хуэдэ упщІэми хуэхьэзыру, зи ІэнатІэм фІыуэ хэзыщІыкІ ІэщІагъэлІу къызэрыщІэкІар. Псом хуэмыдэу къыхэзгъэщыну сыхуейт «Маяк» СКУ-р. Абы я ІуэхущІапІэм и лэжьыгъэр, и щыІэкІэ-псэукІэр видео ІэмэпсымэмкІэ зэригъэлъэгъуам и фІыщІэкІэ крихьэлІа псоми зэхэщІыкІыгъуэу я пащхьэм илъхьа хъуащ а зыгъэпсэхупІэр зыхуэдэр. Пэжщ, адрейхэми фІы дыдэу ящІат стендхэр, сурэтхэр куэду щыІэт, ауэ апхуэдэхэм деж видеом ефІэкІын зэрыщымыІэмкІэ акъылэгъу фыкъыздэхъуну си гугъэщ.

ЗэІущІэм и кІэухыу Мадинэ къызэхуэсахэм захуигъэзащ накъыгъэм и 17 - 20 махуэхэм Москва щекІуэ кІыну «Туризм - зыгъэпсэхугъуэ - спорт» гъэлъэгъуэныгъэм и 7-нэ зэІущІэм екІуу зыхуагъэхьэзырыну икІи къыхигъэщащ абы хэтыну ІуэхущІапІэхэм фІы куэдкІэ зэращыгугъыр.

ИСТЕПАН Залинэ.

Сурэтхэр **КЪАРЕЙ Элинэ** *трихащ.*

Юбилей ■ Малъхъэди

КЪЭБЭРДЕЙ

Псалъэзэблэдз · Щэбэт къыдэкІыгъуэ · Футбол

● Футбол

Ди командэм и бюджетым теухуауэ

Урысей Федерацэм футболымкІэ и премьер-лигэм щыджэгу «Спартак-Налшык» командэр республикэм и Президент Къанокъуэ Арсен и мылъкукІэ зэтреІыгъэ. Нэгъабэ абы доллар мелуанипщІ хуэдиз футболистхэм ятригъэкІуэдащ. Ар ахъшэ цІыкІу - къым икІи апхуэдэ, зэрытщІэщи, куэдым яхуэзэфІэкІынукъым. Абы къыхэкІыуи, Къанокъуэ Арсен фІыщІэ лей хуащІ ди цІыхухэм я дэрэжэгъуэр къэІэтыным апхуэдиз мылъку зэрытригъэкІуэдам папщІэ.

Ауэ наІуэ къызэрыхъуамкІэ, иджыблагъэ «Спартак-Налшык» футбол клубым щекІуэкІа зэІущІэм унафэ къыщащтащ республикэ, Налшык къалэ бюджетхэр Іуэхум къыхашэну. Псалъэм папщІэ, футболистхэм я гъуэгу, ерыскъы, хьэщІэщ уасэхэр хуатынущ. ЗэрыхуагъэфащэмкІэ, зы илъэсым къриубыдэу ар сом мелуан 50-60 хуэдиз хъунущ.

Республикэм, Налшык къалэм я бюджетхэм къыхэкІыу командэм ахъшэ хуаутІыпщын и пэ къиху эу, абыкІэ я арэзыныгъэ къагъэлъэгъуэн хуейщ КъБР-м и Парламентымрэ Налшык къалэ и щІыпІэ самоуправленэмрэ я депутатхэм.

ЗэІущІэм апхуэдэуи къыщыхэщащ футбол клубыр и лъабжьэу абы акционер зэгухьэныгъэ къыщызэрагъэпэщыну, абы и фІыгъэкІи спонсорхэр кърашэлІэну.

Иджыблагъэ къэІуа хъыбарымкІэ, 2007 гъэм «Спартак-Налшык» командэм и бюджетыр доллар мелуаних-блы хуэдиз мэхъу. Адрей клубхэм я мылъкухэм тепщІыхьмэ, ар мащІэ дыдэщ.

ХЬЭЩЫКЪУЕЙ Олег.

Балэ Руслан Инджылызым макІуэ

«Спартак-Налшык-Д»-м и гъуащхьэхъумэныкъуэ Балэ Руслан Урысей Федерацэм и командэ къыхэхам, 1988 гъэм къалъхуахэр зыхэтым, ираджащ.

КЪЫЗЭРЫХАХ гупым щекІуэкІ зэхьэзэхуэм хэтын папщІэ, накъыгъэм и 7-м ар Инджылызым кІуэнущ. ТхьэмахуэкІэ абы зыщагъэхьэзыра, зэныбжьэгъугъэ зэІущІэхэр ирагъэкІуэкІа иужькІэ, зэпеуэм щІадзэнущ.

Ди щІалэхэм я хьэрхуэрэгъуу щытынущ Инджылызым, Чехым, Голландием я командэ къыхэхахэр. Ахэр накъыгъэм и 15-м, 17-м, 20-м зэдэджэгунущ икІи а гупым япэ увыпІэр къыщызыхьыр Европэм и чемпионатым и кІэух зэхьэзэхуэм хэтынущ.

ЖЫЛАСЭ Заур.

«Динамо-Д» (Мэзкуу) - «Спартак-Налшык-Д» - 0:3

Премьер-лигэм хэт командэхэм я дублерхэм я зэхьэзэхуэм ипкъ иткІэ, дыгъуасэ Мэзкуу щекІуэкІа зэІущІэр апхуэдэу иухащ.

ДИ ЩІАЛЭХЭМ ящыщу топхэр дагъэкІащ ДыщэкІ Аслъэнрэ Попов Денисрэ (2).

Урысей Федерацэм и чемпионатым и еянэ джэгугъуэм хыхьэу «Динамомрэ» «Спартак-Налшыкымрэ» я балигъ командэхэм я зэІущІэм нобэ сыхьэт 19-м щІидзэнущ.

80 Дыгъуаси, ноби, сыт щыгъуи

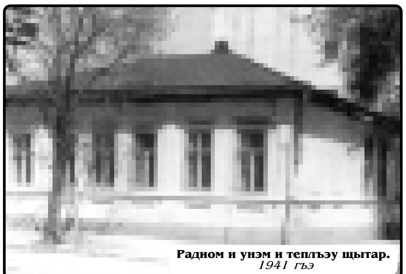

Радиом и унэм и теплъэу щытар.
1941 гъэ

Илъэс зэхуэмыдэхэм унафэщIу лэжьахэр

1931 -1935 гъэхэм - Вэрокъуэ Хьалид
1936 -1939 гъэхэм - АфIэунэ Исмел
1939 -1941 гъэхэм - Тыкъуэ Къубатий
1941 -1943 гъэхэм - Бойченкэ Марие
1943 -1945 гъэхэм - Теунэ Хьэчим
1945 -1953 гъэхэм - Бэрбэч ХьэпIытIэ
1953 -1957 гъэхэм - Къардэн Башир
1957 -1970 гъэ хэм - Хьэжу Ахьмэд
1970 -1986 гъэхэм - Дыду Владимир
1986 -1992 гъэхэм - КхъуэIуфэ Хьэчим
1992 -1996 гъэхэм - БищIо Анатолэ
1996 -2006 гъэхэм - Жаным Руслан
2007 гъэм къыщыщIэдзауэ Санэ Иринэ

Ди зэманым радиом и унэм и теплъэр.
2007 гъэ

1895 гъэм, щIэмкIэ накъыгъэм и 7-м, Санкт-Петербург дэт технологие университетым и егъэджакIуэ, инженер Попов Александр Степан и къуэм а лъэхъэнэм хузэфIэкIар дуней псом и къэхъукъащIэ нэхъ ин дыдэхэм ящыщу къалъытэ. И IэдакъэщIэкIым теухуауэ къэпсалъэу абы мыпхуэдэу жиIэгъащ: «Мы си Iэмэпсымэр адэкIэ ебгъэфIакIуэмэ, токым и къарур къэбгъэсэбэпурэ сыт хуэдэ макъри дэнэ щIыпIи щыбгъэIуфынущ». Ар зэрызахуэр наIуэ къэхъуу хуежьащ XX лIэщIыгъуэм и пэхэм. А къэхутэныгъэр щIэдзапIэ хуэхъуащ иужькIэ лъэ быдэкIэ цIыхубэм и гъащIэм къыхыхьа связымрэ радиомрэ. Зэпэжыжьэ щIыналъэхэр зэпсэлъэф, дунейм, къэралым щекIуэкIхэм теухуа хъыбархэр къатыф хъуащ. Нобэ ди нэгу щIокI щIэныгъэр здынэсар.

Бэм и джакIуэ

КОММУНИКАЦЭМ, нэгъуэщIу жыпIэмэ, цIыхухэм, къэралхэм, континентхэм я зэпыщIэныгъэм ехьэлIа зы къэхутэныгъи щыIакъым икIи щыIэкъым радиом кууэу пымыщIауэ. КъапщтэмэкосмосымцIыхур лъэтэфынтэкъым, абы пыщIа Iуэхугъуэхэр яхузэфIэгъэкIынтэкъым радиор я Iэпэгъуу щымытамэ. А Iэмалыр лъэщу къагъэIурыщIащ, ноби ефIакIуэ зэпытщ.

Радиом и къарум, и къэкIуэнум, бгъэдэлъ зэфIэкIым псом япэу гу лъызытар Ленинырщ. Абы къыщIэнащ радиом и зыужьыныгъэр щIэгъэхуэбжьэным, бзэмрэ щэнхабзэмрэ «жьэрыIуатэ газетым» тегушхуауэ къыщыгъэсэбэпыным теухуауэ тхыгъэрэ документу 200-м нэблагъэ. 1921 гъэм а Iуэхум елэжь инженер цIэрыIуэр и гъусэу Коминтерным и цIэкIэ радиостанцхэр щагъэувыну щIыпIэхэр щагъэбелджылым, Лениным къэрэндащкIэ мыпхуэдэу къитхъыхьауэ щытащ: Урысейм и кур, Кавказ Ищхъэрэр, Тифлис жиIэу.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и унафэщIхэм фIыуэ къагурыIуэрт жьэрыIуатэ псалъэм и мыхьэнэр. Газету къахудэгъэкIыр мащIэт, радиом и макъыр дэни нэсырти, абы зегъэужьыным гулъытэшхуэ хуащIырт.

«Псалъэр Налшыкщ» жыхуиIэ псалъэ гукъинэжхэр япэу эфирым щыIуар 1927 гъэм накъыгъэм и 1-рщ. Абы иращIэкIа гуфIэгъуэм къэрихьэлIат Москва, Ростов, Ставрополь къалэхэм, нэгъуэщI щIыпIэхэм щыщ хьэщIэхэр, республикэм и жылагъуэхэм я лIыкIуэ куэд дыдэ. Мы станцыр Кавказ Ищхъэрэм щыяпэт. Апхуэдэ щIыкIэкIэ илъэс 80 и пэкIэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и тхыдэм, ди цIыхухэм я гъащIэм радиор къыхыхьащ. Абы лъандэрэ «жьэрыIуатэ газеткIэ» еджэу къекIуэкIауэ щыта радиор къыддокIуэкI цIыхубэм я Iуэху еплъыкIэр, ягупсысэр зэришалIэу. Программэхэм унэтIыныгъэ куэд яIэт. ЩIэныгъэм къызэрихуэтамкIэ, жьэрыIуатэ псалъэм и мыхьэнэр апхуэдизкIэ лъагэт, лъэщт, куути, радиор адыгэбзэрэ балъкъэрыбзэкIэ лэжьэн щыщIидзам нэхъыжьхэми нэхъыщIэхэми я фIэщ яхуэмыщIу телъыджэлажьэу къащыхъурт.

Эфирым щыжаIэм и пщIэр зыIэтыр ар зыхуэгъэза лъэпкъхэм я къекIуэкIыкIам, я нобэм, я дуней лъагъукIэмрэ гупсысэкIэмрэ зэрыпэджэжырщ. Адыгэхэр къызэдокIуэкI жьэрыIуатэ псалъэ Iущым пщIэ лей хуащIу. Лъэпкъхэм я щэнхабзэм и зыужьыныгъэм псом япэу зэран хуэхъур ахэр зэрыщIэныгъэншэрт, дахэ-дахэу зэрымытхэфырт, зэремыджэфырт. ЩытыкIэм зрагъэхъуэжын папщIэ, радиом и Iэмалхэр ерыщу къагъэсэбэпын щIадзэ. «ЩIэныгъэншагъэр дгъэкIуэдынщ», «Псори егъэджэн», «Илъэситху екIуэкIыр», «Радиом теухуауэ радиокIэ» жыхуиIэ программэхэм жылагъуэхэм щедаIуэрт, абых эмкIэ ирагъаджэрт.

Москва къыщыдэкI «Революцэмрэ бгырысымрэ» журналым и 4-нэ номерым 1931 гъэм къытехуауэ щытащ: «Къэбэрдей-Балъкъэрым щыпсэу епщIанэ унагъуэ къэс школ къыщызэIуахауэ къэплъытэ хъунущ. Нобэ зы уни къыщыбгъуэтынкъым еджэкIэрэ тхэкIэрэ щызрамыгъащIэу».

1929 гъэм Налшык къэкIуат цIыху щэджащэ, егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ нарком Луначарскэр. Абы щыгъуэ хьэщIэ лъапIэм къигъэлъэгъуауэ щытащ областым лъэныкъуэ куэдхэмкIэ хъарзынэу зэрызиужьыр, псом хуэмыдэу егъэджэныгъэм и Iуэхухэр арэзы укъищIу зэрызэфIахыр, а псор зи Iэужьхэм радиор жыджэру зэрыхэтыр.

ЦIыхубэ хъыбарегъащIэ IэнатIэм и IэмалыщIэм хэпщIыкIыу зиужьырт, радиом едаIуэхэр нэхъыбэ хъурт, эфирым Iэуэлъауэ макъ лейхэр итыжтэкъым. Арами, адыгэбзэрэ балъкъэрыбзэкIэ ягъэхьэзыр нэтынхэр хуабжьу зэрымащIэр цIыхухэм ягу къе уэрт, дакъикъипщIым фIэкIыртэкъым. А щыуагъэр гъэзэкIуэжын зэрыхуейр къелъытэри, партым и обкомым 1936 гъэм и мэлыжьыхь мазэм къещтэ радиокомитетым и лэжьэкIэм зэрыщыту хэплъэжыным теухуа унафэ. Программэхэр щIэм тету ягъэхьэзыру щIадза нэужь, эфир зэманым и процент 80-р адыгэбзэмрэ балъкъэрыбзэмрэ, процент 20-р урысыбзэм лъагъэс. Абы и фIыгъэкIэ, анэдэлъхубзэкIэ къатхэм щIэх-щIэхыурэ хагъэхьэрт гъэсэныгъэм, егъэджэныгъэм, политикэм, экономикэм, литературэмрэ щэнхабзэмрэ теухуахэр. Радиом къыдэлэжьа корреспондентхэм къах экIащ парт, къэрал къулыкъущIэхэр, тхакIуэхэр, нэгъуэщI цIыху цIэрыIуэ Iэджи.

Хэку зауэшхуэм щыгъуэ, бийр ди щIыналъэм къыщысам нэмыцэхэм къызэIуахат «Псалъэр Германиерщ» зыфIаща пунктыр. Налшык ипсэлъыкI радиор абы лъэщу пэщIэтащ. ЗэрыпхъуакIуэхэм зэрахьэ лейр, ди цIыхуэм къагъэлъагъуэ лIыгъэмрэ хахуагъэмрэ зэпымыу уэ хэIущIыIу ящIырт. Ди журналистхэм къадэIэпыкъурт Союзпсо радиом и корреспонденту Ипщэ фронтым щыIэ Ковановыр. Нэмыцэхэр къэблэгъапэ щыхъум, партым и обкомым и япэ секретарь КIумыхъу Зуберрэ 37-нэ армэм и унафэщIхэмрэ я щIэгъэкъуэну техникэри бзищымкIэ къедж энухэри Тбилиси ягъэIэпхъуэри, хэкум бийр ирахужыху абы щылэжьащ. А мазэхэм радиом и лэжьыгъэр яунэтIащ Теунэ Хьэчимрэ Залиханов Жэнэкъаитрэ. 1943 гъэм щIышылэм и 4-м Налшык хуит къащIыжащ. Республикэм и къалащхьэм япэу къыдыхьэжа советыдзэхэм я гъусэу къагъэзэжащ ди щIыпIэ корреспондентхэм икIи зэрыпсалъэ Iэмэпсымэр псынщIэу ягъэувэри, Налшык хуит къызэращIыжам теухуа хъыбарыр Кавказ Ищхъэрэм щыяпэу Левитан и макъымкIэ ягъэIуауэ щытащ. Я лэжьыгъэр зэтраублэжа нэужь, зэуапIэ IэнатIэхэм щекIуэкIхэр щIэмычэу къатырт, «Иужьрей сыхьэт», «Фронтым къикI письмохэмрэ абыхэм ярытхэмрэ» псалъащхьэхэм, нэгъуэщIхэми щIэту ягъэхьэзыр нэ тынхэм цIыхухэр пэплъэ зэпытт. Программэхэм куэду хагъэхьэрт ди хэкуэгъу зауэлIхэм, псалъэм папщIэ, Къардэн Къубатий, Къуэныкъуей Назир, Байсултанов Алим, КIэфо зэкъуэшхэм, Головко Арсений, нэгъуэщI куэдхэми ятеухуа тхыгъэхэмрэ очеркхэмрэ. Жылагъуэхэр къызэхакIухьырт, лъэщапIэ хэм кIуэрт, цIыхухэр къагъэпсалъэрт, Iуэх ум нэхъри трагъэгушху эрт.

Иужьрей илъэсхэм, гъащIэм къыдэунэху гугъуехьхэм щхьэкIэ къэмынэу, Къэбэрдей-Балъкъэр радиом лъэныкъу э куэдхэмкIэ зиужьурэ къекIуэкIащ. Нэхъыжьхэм фIыуэ ящIэж блэкIа лIэщIыгъуэм и 60 гъэхэм щегъэжьауэ ди республикэм зы газет фIэкIа къыщыдамыгъэкIыну, къемызэгъ зэхъуэкIыныгъэ гуэрхэри радиом и Iуэхум халъхьэну къэрахьэжьауэ щыта псалъэмакъыр. Абы щыгъуэ пэжыр текIуэри, лъэпкъыбзэхэм я мыхьэнэр емыхуэхыу къызэтенащ, уеблэмэ, 1976 гъэм радиом редакцэ нэхъыщхьэу 3 къыщызэрагъэпэщыну яхузэфIэкIащ. А лэжьэкIэщIэм къыдэдаIуэхэм, къытхуэтхэхэм я бжыгъэм хэпщIыкIыу хигъахъу эрт, лъэпкъыбзэхэм я пщIэр къиIэтырт.

Илъэс зыбжанэ и пэкIэ нэгъуэщI зы «гъэунэхуныгъэщIи» къызэднэкIащ.

Ар кIапсэкIэ лажьэ радиор ди къалэхэмрэ къуажэхэмрэ зэрыщызэхуащIыжарщ. Республикэм и унафэщIхэр иджыпсту хэкъузауэ йолэжь Къэбэрдей-Балъкъэр радиомрэ телевиденэмрэ я лэжьыгъэр нобэрей зэманым сыткIи пэджэжу зэрызэтраублэным. Абы и лъэныкъуэкIэ Iуэхушхуэ зэфIэха хъуащ, мыгувэуи хъыбарыфI къытIэрыхьэну дыпоплъэ.

Илъэс 80 ирокъу Къэбэрдей-Балъкъэр радиом лэжьэн зэрыщIидзэрэ. А гъуэгуанэ кIыхьыр абы къикIуащ пэжыр и гъуазэу, ди бзэр, щэнхабзэр щIэблэм ябгъэдэлъхьэным хуэлажьэу, республикэм ис лъэпкъхэм я зэгурыIуэныгъэмрэ зэкъуэшыгъэмрэ игъэбыдэу, и пщIэр иIыгъыжрэ и тхыдэ къулейм иригушх уэу.

ЩIэблэ хъарзынэ къытщIэтэджащи, япэ итахэм я IуэхущIафэ дахэм абыхэм зэрыпащэнум шэч хэлъкъым.

БЖЭНЫКIЭ Мухьэб,
КъБР-м щIыхь зиIэ и журналист.

ДымыцIыхуа цIыхубз

●Фэеплъ

ДИ РАДИОР тхыдэм и гъуджэщ, бзэм и макъамэщ, макъамэу лъахэм щыIуами я тхьэгъуушщ. Мис а псор зи фIыщIэ лэжьакIуэхэм ящыщ сыхъуну сигу къэмыкIыхами, илъэс 33-нэм хыхьауэ мы IэнатIэм сыхуэпэжщ. Лъагъуэу мыбы сыкъэзышам щыщ хъунщ сызэрыеплIанэ классрэ Тэрч район газетым си Iэрытх хъыбар кIэщIхэр къыщытрадзэу зэрыщытар. Класс нэхъыжьхэм сызэрыщIэсрэ тхыдэм сыдехьэхри, Хэкум, цIыху гъащIэм епха хъыбархэр радио нэтынхэм зэрыхэзгъэхьэным яужь ситщ. Апхуэдэу иджы дунейм къытехьащ ди радиом и тхыдэм щыщ хъыбар хьэлэмэт. Иджыри къэс зэи зэхэтхатэкъым Такъ Сэхьид ипхъу ХьэIишэт зауэ зэманым радиом и унафэщIхэм ящыщ зыуэ зэрыщытар. Абы и Iыхьлыхэм ящыщыщ мы сурэтри хъыбарри къытхуэзыхьар. Журналист IэкIуэлъакIуэу икIи япэ адыгэ цIыхубзу радио комитетым и унафэщIхэм яхэтар гуузу хэкIуэдащ 1942 гъэм, нэмыцэр ди республикэм къыщысам щыгъуэ. ПIалъэкIэ икIуэтын хуей хъуа ди армэм гъусэ хуащIат къулыкъущIэ гуэрхэр здрашыну. Налшыкыпсым зэпрыкI автомобилхэм кхъухьлъатэр къащхьэщыхьэри, къахэуэу щыхуежьэм ХьэIишэтрэ фельдшерымрэ, адрейхэми хуэдэу, щIэпхъуащ, ауэ лъэмыж къуагъыр бийм нэщэнэуапIэ ищIат...

Такъ ХьэIишэт

Мы цIыхубзым и нэгу губзыгъэм ущиплъэкIэ, мы зауэжьым хэщIыныгъэу къыдитар жумыIэн плъэкIкъым.

КЪУДЕЙ Лидэ.

Щыхьэт тохъуэ

Дыгъуасэ хуэдэщ упщIэ пыIэм ещхь радиор къуажэкум дэт пкъом къыфIадзэу япэу къыщагъэпсэлъар. ИужькIэ кIапсэкIэ ар унагъуэ къэс щIыхьащ, хъыбарыщIэхэр яхуихьу, уэрэдхэмкIэ, нэгузыужь нэтынхэмкIэ тригъэууэ. Нобэ радиом апхуэдизкIэ десэжащи, ар игъащIэ лъандэрэ къыддэгъуэгурыкIуауэ, ди псэукIэм щыщ Iыхьэ хъужауэ къытщохъу. Гугъущ ар хэмыту иджырей гъащIэр уи нэгу къыщIэбгъэхьэну, сыту жыпIэмэ, хъыбархэм хуэнэхъуеиншэ цIыхум унэми, лэжьапIэми, машинэм щисми зыкIи зэран хуэмыхъуу дэщIыгъущ радиор.

НОБЭРЕЙ Къэбэрдей-Балъкъэр радиор хъыбарегъащIэ IуэхущIапIэ зэтеувауэ щытщ. Сэ сызыдэлажьэ адыгэ гупым и гугъу пщIымэ, ар сыт хуэдэ Iуэхуми пэлъэщыну зэфIэкI зиIэщ. Къэбэрдей-Балъкъэр радиор бзищкIэ зэрылажьэр къэплъытэмэ, абы хухаха зэманым и процент 45-м нэсыр адыгэ гупым тIыгъщ. ЖыхуэсIэм хыхьэркъым бэрэжьей, тхьэмахуэ жэщ къэскIэ хамэ къэрал щыпсэу ди лъэпкъэгъухэм папщIэ дгъэхьэзыр нэтынитIыр, сыхьэт ныкъуэ зырызкIэ кIуэуэ.

Къыздэлажьэхэм я гугъу сщIын и пэ сыхуейт сыкъытеувыIэну радиом и тхыдэ напэкIуэцIхэм зи цIэр дыщэпскIэ иратхахэм. Радиом и цIэр къыгуэхыпIэ имыIэу епхащ абы илъэс куэдкIэ диктору щылэжьа Безрокъуэ Хужь, редактору щытахэу Шэт Николай, Сэкрэк Хьэсэн, Дыджэ Зулъкъэрней, Дыкъынэ Хьэмид, Емуз Гъузер, Къагъырмэс Борис, Журт Биберд, Гъэунэ Борис, АфIэунэ Рае, редактор нэхъыщхьэу щыта Къэрмокъуэ Мухьэмэд, режиссеру лэжьа Къуэдзокъуэ Тамарэ, нэгъуэщIхэми. Абыхэми, зи цIэ къидмыIуа нэгъуэщI куэдми, иджыпсту радиор зыгъэлажьэ адыгэ гупми я фIыщIэщ ди набдзэ «дыщэ фондкIэ» дызэджэ мылъкушхуэр ди фонотекэм щыгъэтIылъа зэрыхъуар.

Нобэ республикэм махуэр зи кIыхьагъым си радиор згъэлэжьэнущ, хабзэр, нэмысыр къызэтезнэн, щIэблэм и тхыдэр ищIэу, и Хэкур фIыуэ илъагъуу къэзгъэтэджын папщIэ жиIэмэ, сэ шэч къытесхьэркъым радиом нобэ щылажьэ гупыр, фондри къигъэсэбэпу, а къалэн иным зэрыпэлъэщынум.

Ди фондым щызэтелъхьа хъуащ спектаклми радиопостановкэми 125-рэ. Абыхэм зы сыхьэт нэхърэ нэхъ мащIэу яхэтыр закъуэтIакъуэщ. Инсценированнэ рассказми, новеллэми, гушыIэми, ауанми, усэми, поэмэми дакъикъипщI мынэхъ мащIэ ярыту ди фонотекэм нэтын щитхум щIигъу щIэлъщ. Уэрэдрэ пшыналъэу миниблым щIигъу диIэщ. Зи гугъу сщIыр адыгэбзэкIэ тхахэрщ. Мыдрейуэ зи макъ тхъумахэр-щэ!

Фондым хэлъхьэныгъэ хуэщIын лэжьыгъэр нобэми зэпыуркъым. Иджыпсту нэхъыбэу фызэлэжьыр сыт, фызэрылажьэр дапхуэдэу жыфIэмэ, щэбэтымрэ тхьэмахуэ махуэмрэ къищынэмыщIа, мыдрей махуэхэм пщэдджыжь къэс хъыбарыщIэрэ макъамэкIэ зэхэухуэнауэ дакъикъэ 20-кIэ кIуэ нэтынхэмкIэ сыхьэти 7-рэ дакъикъэ 25-м эфирым дыкъохьэ, цIыхухэр къэдгъэушу, я гукъыдэжыр къэтIэту.

ПщыхьэщхьэмсыхьэтI9-м, радиом и нэтынхэр зэхуэтщIыжу Iуэхугъуэ зэхуэмыдэхэм теухуа нэтынхэр, концерт-хэр ныдот.

Дэ иужь дитщ цIыхухэм я ныбжьым, яфIэгъэщIэгъуэным теухуауэ Iэмал зэриIэкIэ псори къызэрызэщIэдубыдэным. Абы щыхьэт техъуэу къыщIэкIынущ ди нэтын фIэщыгъэцIэхэр: «Уи пщэдджыжь фIыуэ, Къэбэрдей-Балъкъэр!», «Сабиигъуэ хэку», «Школ Iуэху щIафэхэр», «Жаншэрхъ», «ЩIалэгъуэ», «Зэманыр, къэхъукъащIэхэр, Iуэху еплъыкIэхэр», «Депутат Iуэху-щIафэхэр», «Президентым Парламентым Зэрызыхуигъэзар дауэ гъэзэщIа хъурэ?», «Динымрэ гъащIэмрэ», нэгъуэщIхэри.

Мы илъэсым и пэщIэдзэм нэтынышхуитI щIэуэ радиоэфирым къихьащ. Зыр «Утыку» журналыр журналист МахуэлI Хъаджэт иришэжьащ. «Мэлычыпхъур» журналист Мыз Майе къыдихащ.

АдыгэбзэкIэ нэтынхэр зыгъэхьэзырхэр, зэрыщыту къапщтэмэ, зы унагъуэм хуэдэу зэкъуэува гуп лъэрызехьэщ, зым Iэпыхур адрейм къищтэжу зэдолажьэ. Ди «нэхъыщIэр» (ди деж зэрыщылэжьа зэманырщ къызэрысщтэр) къызэрытхыхьэрэ илъэс ныкъуэщ зэрыхъур, ауэ зыми къыщIебгъэцIыхун щыIэкъым, арыншами макъамэмкIэ редактор **Молэ Владимир** псоми яцIыху, композитор цIэрыIуэщ, Урысей Федерацэм щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэщ, Къэбэрдей-Балъкъэрым и Къэрал саугъэтым и лауреатщ.

Тэтрокъуэ Астемыр

Мыдрейхэм илъэсипщI нэхъ мащIэ Къэбэрдей-Балъкъэр радиом щылэжьа яхэткъым. Псоми радиор я пщIыхь нэгъунэ хэтщ.

Щыдимахуэ лъапIэкIэ псоми я цIэ къисIуэну сыхуейт.

БжэныкIэ Мухьэб тхьэмахуэ къэс республикэм къыщыхъу-къыщыщIэхэм зэрепплъыр и блыщхьэ пшыхь нэтыным къыщеIуатэ, филологие щIэныгъэхэм я кандидатщ, Къэбэрдей-Балъкъэрым щIыхь зиIэ и журналистщ.

Хьэмту Къэдир эфир зэIухам къулыкъущIэхэр япэу къезыгъэблагъэу абыхэм упщIэхэр ягу ирихьын-иримыхьын емыплъу цIыхубэм я сэбэп зыхэлъыр япэ изыгъэщарщ. ЦIыхухэм я псэукIэр ефIэкIуэнымкIэ хэкIыпIэхэр щIэмычэу къэзыгъуэтщ.

Вындыжь Марие щIэблэм и бзэр фIыуэ ищIэу, и лъэпкъыр, и хэкур фIыуэ илъагъуу къэгъэтэджынымкIэ къыпхуэмыIуэтэным хуэдизу Iуэхушхуэ елэжь. «Си бзэ - си псэ, си дуней» зэхьэзэхуэр школхэм, сабий гъэсапIэхэм илъэс къэс щезыгъэкIуэкIхэм жыджэру ядолажьэ. Зэпеуэм къыхаха лэжьыгъэ хэплъыхьахэр щIэх-щIэхыурэ радио утыкум ирехьэ.

Мыз Ахьмэд дэни нэс журналистщ. Ар къэзымыцIыху лэжьакIуэжь ди губгъуэхэм, заводхэм, фабрикэхэм, цеххэм къыщыгъуэтыгъуейщ. Дэтхэнэ зы ехъулIэныгъэми щогуфIыкI, утыку кърехьэ.

МахуэлI Хъаджэт хуэдэу радиоэфирым щыIу и псалъэм пщIэ хуэзыщI къэгъуэтыгъуейщ. И нэтынхэм къедаIуэхэр нэхъыбэ ищIын папщIэ къигъэпсалъэхэр, абыхэм жаIахэр хэплъыхьауэ къыхех, зым къиIуатэм адрейм щIригъэгъуу, узригъэдаIуэурэ зэкIэлъегъакIуэ. Хуабжьу гумызагъэщ, цIыху гуапэщ.

Гъубжокъуэ Раметэ и лэжьыгъэр нэхъ зэпхар щIалэгъуалэм я Iуэхухэрщ. Хэт абы и гъэсэныгъэм кIэлъыплъыр? Сыт абыхэм щIэпхъаджащIэхэр, афияным, фадэм дихьэххэр къащIыхэкIыр? ЩIалэгъуалэр егъэджа, лэжьыгъэкIэ къызэгъэпэща дауэ хъуну? А упщIэхэми, нэгъуэщI куэдми я жэуапыр щIэмычэу икIи гумызагъэу Раметэ и нэтынхэм къыщелъыхъуэ.

Аброкъуэ Бэллэ зыми емыщхь журналист хъэтI иIэщ. Литературэм, щэнхабзэм, гъуазджэм я лэжьакIуэхэр утыку къишэнымкIэ, я ехъулIэныгъэхэр, лъэпощхьэпохэр хэIущIыIу щIынымкIэ куэд зэфIегъэкI. Радиом и хъумапIэм хэлъщ Бэллэ игъэхьэзыра нэтынхэм я нэхъыбэр. ЦIыхухэм яфIэфIщ абы и макъри и гупсысэкIэри. Абы и «ХьэщIэщым», «Псэм и махуэм» дамыгъэхуу едаIуэхэр куэд мэхъу. Къыпэджэжхэм къыхагъэщ Бэллэ и адыгэбзэр зэрыдахэр, зэрыбейр.

Зи цIэ къисIуа журналистхэм я лэжьыгъэхэр тэмэму зыхуей хуэгъэзэнымкIэ яхузэфIэкI къагъанэркъым оператор Бэвокъуэ Аслъэн, машинисткэхэу Бетыгъуэн Аружан, Къудащ Iэсият сымэ.

ЖыпIэнурамэ, нобэрей Къэбэрдей-Балъкъэр радиом адыгэбзэкIэ нэтынхэр зыгъэхьэзыр и гупыр илъэс 80-м ирохьэлIэ, къедаIуэ цIыху псоми гъэщIэгъуэн ящыхъун, сэбэп яхуэхъун куэд иIэрэ и Iуэхухэр нэхъри зэрыригъэфIэкIуэнумкIэ и къарур быдэу и фIэщ хъужу.

ТЭТРОКЪУЭ Астемыр,
радиом адыгэбзэкIэ нэтынхэр зыгъэхьэзыр и редакцэ нэхъыщхьэм и унафэщI.

А илъэсхэр сщыгъупщэркъым

«ЛЕНИН ГЪУЭГУ» газетым сыщылажьэу, 1968 гъэм радиом срагъэблэгъауэ щытащ редактор нэхъыжьу. Сыредактор нэхъыжь щхьэкIэ, ныбжькIэ куэдым нэхърэ сынэхъыщIэт. А зэманым радиом щылажьэхэрт парт, совет къулыкъущIэхэу, IэнатIэшхуэхэр зыIыгъыу щыта, дунейм, псэукIэм фIыуэ хэзыщIыкI куэд: Тхьэщокъуэ Мурадин, Журт Тыгъуэн, Дыджэ Зулькъэрней, Къардэн Жыраслъэн сымэ, нэгъуэщIхэри. Ахэр нэхъыжь дыдэхэрат. Абыхэм къакIэлъыкIуэрт Емуз Гъузер, Сэкрэк Хьэсэн, Дыкъынэ Хьэмид, Къэрмокъуэ Мухьэмэд, Шэт Николай, нэхъыщIэхэу Кувэжыкъуэ Петр, Журт Биберд сымэ.

Дэтхэнэри хущIэкъурт езым къегъэщIылIа IэнатIэм ехъулIэныгъэ щиIэным. Пэжщ, абыхэм зыри яхэтакъым журналист IэщIагъэм хуеджа, ауэ щIэныгъэ хъарзынэ яIэти, я лэжьыгъэм фIыуэ пэ лъэщхэрт.

Нэтынхэр дгъэхьэзырын папщIэ, сыт хуэдэ зэманми республикэм и щIыпIэ псоми дынэсырт. МашинэкIэ хъарзынэу дыкъызэгъэпэщат. Шоферхэр сыт щыгъуи хьэзырт дызыхуейм дашэну: колхоз губгъуэхэм, Дзэлыкъуэ хъупIэхэм, заводхэм, фабрикэхэм, школхэм. Шофер псоми дах уэарэзыт, ауэ псом хуэмыдэу гугъу зыкъыддригъэхьырт а IэщIагъэм илъэс щэщIкIэ ирилэжьа Батыр Борис. Ари, зи цIэ къисIуахэм я нэхъыбэри дунейм ехыжащ, ахърэт нэ ху Тхьэм къарит.

Сэ сыщылэжьа илъэсхэм диктору щытахэщ Безрокъуэ Хужь, Багъэтыр Аркадий, Пщыгъуэтыж Алий сымэ.

Сэ командировкэ щыпIэ куэдым сыщыIащ, репортаж, очеркхэр згъэхьэзыр у. Псом х уэмыдэу сигу къинэжащ 115-нэ Къэбэрдей-Балъкъэр шу дивизэр щызэуа щIыпIэхэм - Къалмыкъым щыщIэдзауэ Волгоград нэс - автобусрэ мотоциклкIэ дыкIуауэ зэрыщытар. Сэ сыщыIащ Сыбырым БАМ-р щызыухуэхэм я дежи. Абы сыщрихьэлIат адыгэ щIалэ, хъыджэбз куэдым. Ахэр къэпсалъэу репортажышхуэ згъэхьэзырри къыздэсшауэ щытащ.

Ди щIалэгъуалэ куэд щылажьэрт Камэ псым и Iуфэм щаухуэ автозаводым - КамАЗ-м. 1980 гъэхэр щыщIидзэм абы сыкIуэщ, ди республикэм икIахэм я лэжьэкIэм, псэукIэм щыгъуазэ зысщIри, адыгэбзэкIи урысыбзэкIи репортаж ин радиокIэ къэстауэ щытащ. Апхуэдэ нэтынхэр сигу нэхъ къинэжащ.

Нобэ ди радиом щолажьэ зэфIэкIыфI зиIэ гупышхуэ. Абыхэм си гуапэу сохъуэхъу узыншэу илъэс куэдкIэ я къалэн ягъэзэщIэну.

КЪАГЪЫРМЭС Борис,
тхакIуэ, журналист.

Лъыхъуэм къегъуэт

Къудей Лидэ *1987 гъэ*

КЪУДЕЙ ЛИДЭи дэтхэнэ нэтынми хыболъагъуэ гъащIэм и плъыфэ зэхуэмыдэхэр. Ди япэ ита нэхъыжьыфIхэм я IуэхущIафэу щытам, гъащIэ зылъэгъуахэм щатепсэлъыхькIэ абы и бзэ шэрыуэм зэман блэкIахэр IупщIу уи нэгу къыщIегъэхьэ. Псом хуэмыдэу пщIэ лей хуещI Хэку зауэшхуэм хэтахэм, зауэлIхэм я фызабэхэм, а зэман хьэлъэм фронтым хуэлэжьахэм. Абыхэм щепсэлъылIэкIэ, я гукъэкIыжхэр къащригъэIуэтэжкIэ, и псалъэм хуосакъ, щабагъэр япэ ирегъэщ, цIыхухэр зэдэIуэну, гъэщIэгъуэн ящыхъуну къилъытэхэр егугъуу къыхегъэщхьэхукI.

«Лъыхъуэм къегъуэт», - жаIэкъэ! Лидэ ящыщщ щIэмычэу щIэ гуэрхэм лъыхъуэхэм, къэзыгъуэтхэм икIи фIэфIу абыхэмкIэ радиом едаIуэхэм ядэгуашэхэм. Аращ абы и нэтынхэм дапщэщи цIыхухэр щIыпэплъэр, щIедаIуэр. Псом хуэмыдэу цIыхухэр къыподжэж «Мыужьыхыж мафIэм деж» и нэтынхэм. Хэкур, лъэпкъыр, цIыхур фIыуэ уэзыгъэлъагъу гупсысэкIэ гъэнщIащ ахэр.

АРУАН Алий.

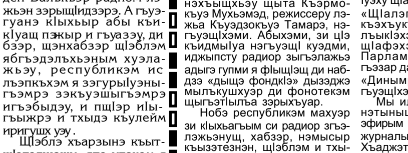

Бгырыс цIыхубзхэм я япэ съездым къратыкI радионэтыныр йокIуэкI. *1933 гъэ*

Редактор НэщIэпыджэ Ибрэ хьимрэ Ащнокъуэ Николайрэ. *1992 гъэ*

мэлажьэ Къэбэрдей-Балъкъэр радиор

Емуз Гъузер

Тэрчыжь и дауш макъым щIапIыкIа

ФIы щIэнымрэ дахагъэмрэ зи акъылри гупсысэри хуэгъэзауэ къэгъуэгурыкIуэ цIыхухэм дапщэщи пщIэ хуащI, ахэр щапхъэу ягъэлъагъуэ. Дэнэ щымыIами, щымыпсэуами, сыт хуэдэ IэнатIэ бгъэдэмытами, апхуэдэхэм я гупсысэр зыхуэгъэзар зыщ - къызыхэкIа лъэпкъым хьэлэлу хуэлэжьэнырщ, адэжь лъахэм и щIыхьыр хъумэнырщ, къыдалъхуахэмрэ я Iыхьлыхэмрэ хуэфащэу щытынырщ.

Унагъуэ насыпыфIэхэм, цIыху зэхъуапсэхэм ящыщщ Къэбэрдей-Балъкъэр радиомщхьэхрэ ешрэ имыIэу, ищIэр фIэмащIэу илъэс 50-м нэблагъэкIэ щылэжьа, журналиситикэм и зыужьыныгъэм хэлъхьэныгъэшхуэ хуэзыщIа Емуз Гъузер Лэкъумэн и къуэр.

Радиом и ныбжьэгъуфIхэм зэращIэжщи, махуэ къэс дэ ди лэжьыгъэр пщэдджыжьым сыхьэти 7-м етшажьэу зэтраублауэ щытащ. А илъэсхэм псори екIуу, арэзы укъищIу къызэзыгъэпэщар Емузырщ. Щыгъэмахуи, щыщIымахуи, уэс къыщеси, щыуэлбани абы нэхърэ нэхъ жьыуэ IэнатIэм Iухьэ къытхэтакъым. НэгъуэщIу жыпIэмэ, Къэбэрдей-Балъкъэр радиом и бжэщхьэIум зэребакъуэ лъандэрэ зэгуэр къыхихауэ щыта IэщIагъэ мытыншым хьэлэлу бгъэдэтащ. Бгъэдэтащ и пщIэмрэ и нэмысымрэ иIыгъыжу, и лэжьэгъухэм яхуэгуапэу, нэхъыщIэхэм я щапхъэу.

Радиор илъэс 80 щрикъум ирихьэлIэу дэ Гъузер упщIэ зыбжанэкIэ зыхуэдгъэзащ къикIуа гъуэгуанэм иридгъэплъэжыну, и гукъэкIыжхэм дыщIэдэIуну.

- Гъузер, уэ гъащIэ плъэгъуащ, абы и пIалъэм фIыуэ ущыгъуазэщ. Ди псалъэмакъым дэнэ къыщыщIэддзэмэ нэхъ пфIэкъабыл?

- Шэч хэмылъу, сабиигъуэ блэкIарщ. Пэ зимыIэм кIэи иIэкъым. IэфIу щытами, дыджу екIуэкIами щысабийм илъэгъуар, абы щыгъуэ и нэгу щIэкIар цIыхум и гум къонэж, дапщэ къимыгъэщIами и нэгум щIэт зэпыту къокIуэкI. Сэ сыкъыщалъхуари, курыт школыр къыщызухари Плановскэ (Ботэщей) къуажэрщ. 1942 гъэм ди адэр Хэку зауэшхуэм хэкIуадэри зэрыбынитхур пасэу зеиншэу дыкъэнащ. Зэманыр гугъут, цIыхухэр щыгъыныджэт, ерыскъыншэт, ауэ Тхьэм и шыкуркIэ, дыкъелащ, деджащ, зыдужьащ.

- Ди республикэр къэбгъанэу нэгъуэщI щIыпIэ еджапIэ укIуэн мурадыр хэт къыбдиIыгъат?

- Курыт школым къыщIэкI дэтхэнэ зыри йогупсыс адэкIэ и Iуэхур зэрыхъунум, мы гъащIэм щиубыдыну увыпIэм, IэщIагъэ хуэхъунум. Литературэм нэхъ сыдихьэхыу щытти, си анэми си Iыхьлыхэми я арэзыныгъэ хэлъу Тбилиси сыкIуат.

Экзаменхэм сазэрыпэлъэщынур си гум къызжиIэрт. Аращ сытегушхуэу Сталиным и цIэр зэрихьэу а къалэм дэт къэрал университетым филологиемкIэ и факультетым си тхылъхэр щIестар.

- Ар 1953 гъэм къэбухащ. Абы щыгъуэ илъэс дапщэ ухъурэт?

- Илъэс 24-рэ си ныбжьт.

- Радиор лэжьапIэ зэрыпхуэхъуам и гугъу уэдгъэщIынут.

- Ар гуимыхужу си гъащIэм къыхэнащ. Университет нэужьым ди щIэныгъэ-къэхутакIуэ институтым сыувыну Iэмал къыкъуэкIат, ауэ Iуэхум нэгъуэщIу зыкъызэридзэкIащ. Къэбэрдей-Балъкъэр радиом журналист къилъыхъуэу щызэхэсхым, абы сыплъэну мурад сощI. А махуэм, 1953 гъэм шыщхьэIум и 6-м, сыхуозэ сыщеджэм цIыхугъэ къысхуэхъуа егъэджакIуэ, къызэгъэпэщакIуэ Iэзэ Къамбий ХьэматI. Ари си гъусэу нокIуэ. Радиом и унафэщIыр Къардэн Баширти, сыкъипщыта нэужь, а махуэ дыдэм сыкъещещтэ.

«Нобэ щыщIэдзауэ уи улахуэр макIуэ, ауэ лэжьыгъэм упэрыхьауэ щыстхынур шыщхьэIум и 10-м щегъэжьауэщ», - жеIэ Къардэным.

«Ар дауэ, сыт щхьэкIэ?» - егъэщIагъуэ ХьэматI.

«Плъагъурэ, мыпхуэдэ зэтехуэныгъэхэр гъэщIэгъуэнщ, уащрихьэлIэри зэзэмызэщ. Емуз и къуэр къыщалъхуар мы мазэм и 10-рауэ щыщыткIэ, и япэ лъэбакъуэр мы гъащIэм щыхишие махуэри абы хурезэ. И гум къигъэкIыжын иIэнущ. Уеблэмэ, ар нэхъыжьхэм щIэблэм къахуэдгъэнэну фэеплъхэм ящыщу къэплъытэ хъунущ», - жиIэгъат Башир абы щыгъуэ. ИкIи ар фэеплъу къысхуэнауэ сщIыгъу зэпытщ.

АБДЕЖ къыщожьэ редактор нэхъыжь Емуз Гъузеррэ Къэбэрдей-Балъкъэр радиомрэ я зэпыщIэныгъэр. Ар махуэ къэс нэхъ быдэ хъууэрэ къекIуэкIащ. Ауэ къэгъэлъэгъуэн хуейщ абырэ мыбырэ я зэхуакум лэжьыгъэшхуэ зэрыдэлъар. Зэчий къабзэр зи бэ, сыт хуэдэ Iуэхуми хуэжыджэр щIалэр зыхыхьа гупым щIэх дыдэ яхозагъэ, жылагъуэ лэжьыгъэ зэмылIэужьыгъуэхэр дзыхь къыхуащI, чэнджэщ хуэныкъуэхэм зыкъыхуагъазэ, пщIэ къыхуащI мэхъу.

Ауэрэ екIуэкIыурэ, ди республикэм дежкIэ мыхьэнэшхуэ дыдэ зиIэ IуэхущIэ къыхалъхьэ - ар зытеухуар Къэбэрдей-Балъкъэрым телевиденэ къыщызэIухынырт. Дзыхь зрагъэза Емузыр абы хуабжьу холIыфIыхь икIи ар зыхэт IэщIагъэлI гупым 1955 гъэм и гъэмахуэм ди телевиденэм и лэжьыгъэр зэтраублэ. А зэманым апхуэдэ лъэкIыныгъэ зыбгъэдэлъыр закъуэтIакъуэт - Москва, Ленинград, Новосибирск, Киев, Харьков хуэдэхэрт, мыдэкIэ Кавказ Ищхъэрэми, Кавказ ЩIыбми ди республикэр фIыуэ япэ щищат. Телевиденэр къызэIуаха нэужь, Емуз Гъузеррэ Семеновэ Зинаидэрэ зы илъэскIэ абы и Iуэхур яунэтIащ.

ЗылI и Iыхьэ кърихьэлIэу тIысыжыху гупым хэзагъэу, и пщIэр иIыгъыжу, лэжьыгъэр япэ иригъэщу Емузыр къэгъуэгурыкIуащ. Iуэху щыIэу етIысэхынутэкъым, ар зыхуей хуэмызауэ и гур зэгъэнутэкъым. И гуащIэ хьэлэлым къыпэкIуэу, абы къыхуагъэфэщащ СССР-мрэ РСФСР-мрэ ЩэнхабзэмкIэ я министерствэхэм, СССР-м и Журналистхэм я союзым, СССР-м Телевиденэмрэ радиомкIэ и къэрал комитетым, ди республикэм и Совет Нэхъыщхьэм и Президиумым я ЩIыхь тхылъхэр. Апхуэдэу 1969 гъэм Емузым къыфIащащ «Къэбэрдей-Балъкъэрым щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ» цIэ лъапIэр.

Абы игъэхьэзырауэ ди хъумапIэм щIэлъ радиокомпозицэхэм, радиопьесэхэм, радиоочеркхэмрэ тхакIуэхэм я къэпсэлъэныгъэ куэдыкIейхэмрэ «дыщэ фондкIэ» йоджэ, хуэсакъыпэу зэрахьэ икIи щIэхщIэхыурэ къагъэсэбэп.

ЗэманыфI дэкIащ Емуз Гъузер радиом къызэрыкIуэрэ. Арами, а цIыху гуапэр ноби жыджэрщ, гумызагъэщ, гугъэзагъэщ, гупсысэ щIэщыгъуэхэр зи бэ ущиякIуэ пэжщ.

Къэбэрдей-Балъкъэр радиор илъэс 80 щрикъум ирихьэлIэу пщIэ зыхуэтщI нэхъыжьыфIым дохъуэхъу и унагъуэ дахэм нэхъри зиузэщIыну, и бынхэмрэ фIыщэу илъагъу абыхэм я бынымхэмрэ я гуфIэгъуэ куэд хэплъэну, насып хэмыкIыу псэуну. Ар зимыгуапэ Гъузер зыцIыхухэм яхэту къыщIэкIынкъым.

СЫЖАЖЭ Майе.

АфIэунэ Рае, радиом и редактор, РСФСР-м щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ. *1977 гъэ*

ПщыхьэщIэ Мухьэжыр, КъБАССР-м щIыхь зиIэ и артист. *1966 гъэ*

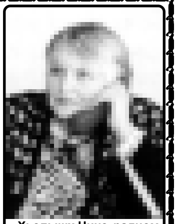
Хьэлышх Нинэ, радиом и къудамэм и унафэщI, КъБР-м щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ.

Къэрмокъуэ Мухьэмэд, радиом и редактор нэхъыщхьэ, КъБАССР-м щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ я лэжьакIуэ. *1987 гъэ*

Безрокъуэ Хужь, радиом и диктор, КъБР-мрэ РСФСР-мрэ щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ я лэжьакIуэ. *1975 гъэ*

Тэрчокъуэ Исуф, радиом и редактор, КъБАССР-м щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ. *1978 гъэ*

И IэщIагъэр и гъэфIэнщ

Багъэтыр Нинэ

Анэдэлъхубзэмрэ адыгэ щэнхабзэмрэ гуэхыпIэ имыIэу и гъащIэр ирипхащ Къэбэрдей-Балъкъэр радиом и лэжьакIуэ цIэрыIуэ Багъэтыр Нинэ. Зи нэтынхэр радиом едаIуэ куэдым гунэс ящыхъу адыгэ бзылъхугъэр нэхъ гъунэгъуу иджыблагъэ зэзгъэцIыхуащ.

КУРЫТ еджапIэр ехъулIэныгъэкIэ къиуха нэужь, Нинэ егъэджакIуэу зэрылажьэм хуэдэурэ, и щIэныгъэм щыхигъэхъуащ КъБКъУ-м и филологие къудамэм. ИужькIэ, 1983 гъэм, Къэбэрдей-Балъкъэр радиом уващ программмэхэр эфирым зыгъакIуэ жэуап зыхь секретару. ФIыуэ илъэгъуа IэщIагъэм щIэхыу хуэIэижь хъуащ Багъэтырыр икIи куэд дэмыкIыу радиом и къудамэхэм ящыщ зым и унафэщI хъуащ.

Лъэпкъ гъуазджэмрэ щэнхабзэмрэ я лэжьакIуэхэм я IэдакъэщIэкIхэр цIыхубэм и деж нэхьэсынырт Нинэ и нэтын хьэлэмэтхэр нэхъыбэу зытещIыхьар. Абы игъэхьэзырырт «Макъамэ» литературэ-макъамэ нэтыныр. 1994 гъэм илъэсым и нэтын нэхъыфIу къалъытэри, саугъэт щхьэхуэ къратауэ щытащ абы щхьэкIэ. Апхуэдэ саугъэтхэмрэ тыгъэ лъапIэхэмрэ Нинэ мызэ-мытIэу къыхуагъэфэщащ, мы гъэми ар хабжащ республикэм и журналист нэхъыфIхэм.

Гурэ псэкIэ зи IэнатIэр езыхьэкI Багъэтырым апхуэдэ лъытэныгъэхэр хуэфащэ дыдэщ. Радиом едаIуэхэм ягу нос Нинэ иригъэкIуэкI «Ди зэIущIапIэ» нэтынри. Ар гъэщIэгъуэнщ икIи Iыхьэ куэду зэхэлъщ: цIыху хьэлэмэтхэр и хьэщIэщым щызэхуос, хъыбарыщIэ зэхуэмыдэхэр щызэхэпхынущ, гушыIэрэ макъамэкIи гъэнщIащ.

Зи творческэ хъэтIыр махуэ къэс езыгъэфIакIуэ, зэчий зыбгъэдэлъ цIыхум уепсэлъылIэну хьэлэмэтщ. КъызэрыщIэкIымкIэ, Нинэ дехьэх усэ тхыным. Езым усакIуэу зимылъытэжми, и IэдакъэщIэкIхэр утыку къримыхьами, абыхэм гу лъатащ композиторхэм. Нинэ и усэхэм япкърылъ къабзагъэм, ящIэлъ гупсысэм удамыхьэхынкIэ Iэмал иIэкъым. Апхуэдэу ди республикэм и уэрэджыIакIуэ цIэрыIуэ, макъамэ дахэхэр зи Iэужь композитор Зеущэ Iэуес илъэс зыбжанэ хъуауэ долажьэ усакIуэ Багъэтырым, уэрэд зыбжани я IэдакъэщIэкIащ. Абыхэм ящыщщ Налшык и шыгъэжапIэр къыщызэIуахыжым ирихьэлIэу абыхэм зэдатха «Адыгэш» уэрэдыр. Абы къыхощ зыхуэбгъадэ хъун щымыIэ адыгэшым и дахагъыр, уардагъыр, къарур, зэфIэкIыр. Хэт игу къэкIынт бзылъхугъэ цIыкIум адыгэшым апхуэдиз псалъэ екIу хужиIэфыну?

- Адыгэшым и хьэл-щэн псори сыщыцIыкIум си нэгу щIэкIауэ апхуэдэт. Ди адэ Езид шы фIыуэ илъагъуу, сыт щыгъуи иIэу щытащ. А псэущхьэ уардэм ди адэм хуищIу щыта пщIэр абы и бынхэми псэкIэ зыхэтщIащ, - жеIэ Нинэ.

Къалэдэс цIыху хъуами, зыщалъхуа и щIыпIэр зэи щыгъупщэркъым Багъэтырым. Абы щекIуэкI Iуэхухэм щыгъуазэщ, и ехъулIэныгъэхэм щогуфIыкI. Тэрч къалэр илъэси 130-рэ щрикъум ирихьэлIэу Нинэрэ Iэуесрэ зэдатхащ «ЕфIакIуэ, Джылахъстэней!» уэрэдыр.

Адыгэбзэми урысыбзэми зэхуэдэу хуэIэлъакIуэ Нинэ и мащIэкъым урысыбзэкIэ тха усэхэри. Абыхэм ящыщу «Кавказымрэ Урысеймрэ» зыфIищар Зеущэм концертхэм щегъэзащIэ. Къэбэрдеймрэ Урысеймрэ зы унагъуэ хуэдэу зэрызэдэпсэурэ илъэс 450-рэ щрикъу махуэшхуэм ирихьэлIэу Нинэрэ Iэуесрэ я уэрэдыщIэ цIыхухэм зэхахынущ. «Гуащэнэ» - аращ абы зэреджэр.

Хабзэр, нэмысыр сыт щыгъуи япэ изыгъэщ бзылъхугъэм и усэхэмкIэ жеIэ цIыхумрэ цIыхугъэмрэ нэхърэ нэхъапэ мы гъащIэм зыри зэрыщымыIэр.

БЭЛЭТОКЪУЭ Светэ.

ГуащIафIэ

Ди республикэм профессионал музыкантхэр, актерхэр, драматургхэр, режиссерхэр зэримыIэр къалъытэри, Къэбэрдей-Балъкъэрым и Правительствэм и унафэкIэ щэнхабзэмрэ гъуазджэмкIэ зэчиифIэ щIалэгъуалэ гуп къыхахри 40 гъэхэм и кIэхэм Москварэ Ленинградрэ щыIэ консерваторэхэм къыщызэIуха лъэпкъ студиехэм ягъэкIуауэ щытащ. Абыхэм яхэташ Ленинград къалэм Римский-Корсаков и цIэр зезыхьэу дэт консерваторэм щеджа, илъэс 40-кIэ музыкэмкIэ редактору лэжьа Сэкрэк Хьэсэн.

А ЗЭМАНЫМ кърииубыдэу абы хузэфIэкIар къэлъытэгъуейщ. Хьэсэну жыпIэ хъунущ ди лъэпкъ музыкэ фондыр къызэзыгъэпэщар. Сэкрэкым радиом и студием щригъэтха музыкэ лэжьыгъэхэр нобэ къызэрабжыр мин бжыгъэкIэщ.

«Музыкэ» щыжытIэкIэ абы къикIыркъым макъамэ, уэрэд фIэкIа иримыгъэтхауэ. Хьэсэн и IэдакъэщIэкIхэм куэду яхэтщ псалъащхьэ зэмылIэужьыгъуэхэм щIэту игъэхьэзыра нэтынхэр. Ди республикэм композитору исым я лэжьыгъэ псори езыгъэтхыу фондым хэзылъхьар аращ. Ахэр жанр зэмылIэужьыгъуэу зэщхьэщыхащ. Абыхэм яхэтщ оперэхэр, балетхэр, опереттэхэр, кантатэхэр, ораториехэр, эстрадэ уэрэд псынщIэхэр, нэгъуэщIхэри.

Сэкрэкым пыщIэныгъэ быдэ яхуиIэт ди щIэныгъэ-къэхутакIуэ институтым щыщ еджагъэшхуэхэм, IуэрыIуатэр зыджхэм. Абыхэм я гъусэу ежьэурэ ди щIыпIэхэми, нэгъуэщI республикэхэми уэрэд, макъамэ куэд кърищыырт. Ахэр «IуэрыIуатэ экспедицэм и лъэужьхэр» псалъащхьэм щIэту нэтыну игъэхьэзырыжт. Районхэм, жылагъуэхэм, промышленнэ предприятэхэм, колхозхэм, совхозхэм, санаторэхэм, училищэхэмрэ курыт еджапIэхэмрэ зэщIэкъуауэ художественнэ самодеятельнэ ансамблхэр щылэжьащ. Хьэсэн абыхэм щIэ х-щIэхыурэ яхуеблагъэрт, я концертхэр итхырти «ЦIыхубэ талантхэр» зыфIища нэтыным хэту радиом едаIуэхэм я деж нихьэсырт.

IуэхуфI Iэджэ зэфIихащ Сэкрэкым, абыкIи бэм я фIыщIэ езым къилэжьыжащ.

А цIыху щэджащэр къызэралъхурэ накъыгъэм и 7-м илъэс 80 ирокъури, фIыкIэ дигу къэдгъэкIыжмэ ди гуапэщ. Сэкрэк Хьэсэн нобэ къытхэмытыжми, абы игъэхьея лэжьыгъэшхуэр, лъэпкъ музыкэм и зыужьыныгъэм хуищIа хэлъхьэныгъэ иныр цIыхубэм яхуэпсэунущ.

КЪАРДЭН Хьэсэн,
Къэбэрдей-Балъкъэр радиом и архивым и редактор.

Щыпкъагъэ

Мыз Майе

Дэ дыщызэрыцIыхуар Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым дыщыщеджа илъэсхэрщ. Сэ курситIкIэ япэ ситт нобэ зи гугъу фхуэсщIыну си мурад Сыжажэ Майерэ иужькIэ абы щхьэгъусэ хуэхъуа Мыз Мухьэмэдрэ.

ИДЖЫПСТУ хуэдэу сощIэж тхыдэ-филологие факультетым и адыгэ-урыс къудамэм щеджэ псори зы унагъуэм хуэдэу зэкъуэту къызэрекIуэкIар. Махуэ къэс дызэхуэзэрт, зыри хамэу ябжыртэкъым. Псалъэм и хьэтыркIэ, сэ университетым сыщыщIэтIысхьам нобэ «Iуащхьэмахуэ» журналым и редактор нэхъыщхьэ, ди драматург пажэ IутIыж Борис ар къиухырт, ауэ абы щхьэкIэ къэнакъым гъунэгъу дызэхуэхъун. А зэманым ди япэ, ди яужь иту еджа куэдым адыгэ литературэм, журналистикэм увыпIэшхуэ щаубыдащ. Ахэр нобэ республикэм щыцIэрыIуэ цIыхухэщ.

Абыхэм, шэч хэмылъу, яхэгъэхьэн хуейщ республикэ радиом и диктору илъэс IэджэкIэ лэжьа, мы зэманым редактор къалэнхэр зи пщэ дэлъ Сыжажэ Майе.

А цIыхубзым и макъ жьгъырур дэ иджыри куэдрэ къыддэгъуэгурыкIуэнущ.

Майе Зеикъуэ къуажэм къыщалъхуащ, къыщыхъуащ. Университетым къыщыщIэтIысхьам зэуэ гу лъыттащ гъэсэныгъэ ин, узыIэпызышэ щыпкъагъэ зэрыхэлъым. Нэжэгужэт, зэуэ плъагъурт игу хьэрэмыгъэ зэримылъыр. Апхуэдэу сигу къинэжащ а илъэсхэр.

ИужькIэ къэтщIащ абырэ къыддеджэхэм апхуэдэ дыдэу фIыуэ тлъагъу Мыз Мухьэмэдрэ щхьэгъусэ зэрызэхуэхъуар. Хуабжьуи дыщыгуфIыкIат. Майе хуэфащэ щхьэгъусэр Мухьэмэд хуэдэ цIыхут. Апхуэдэхэм щхьэкIэ жаIэ: «Вы тIыса къигъэтэджынукъым». ИмыIуэху зэрихуэнутэкъым, псалъэ лей къыбжиIэнутэкъым, лъэкIымкIэ къыбдэIэпыкъунут. Мухьэмэд педучилищэ нэужьым къыщIэтIысхьати, вузыр къыщиухым, а еджапIэ дыдэм яшэжащ егъэджакIуэу. Нэхъапэми къэтщIат абы бзэм кууэу зэрыхищIыкIыр. ИкIи дызыпигъэплъакъым: щIэх дыдэу филологие щIэныгъэхэм я кандидат диссертацэр пхигъэкIащ, пщIэ зыхуащI IэщIагъэлI хъуащ. ЖыпIэну ирикъунщ абы адыгэбзэкIэ къыдигъэкIа зэрырагъаджэ тхылъым пщIэшхуэ хуащIауэ зэрыщытар. Университетми ирагъэблэгъат.

Майи зыкъиужьырт. Абы къищIыкIащ диктор Iэзэ. Гугъут илъэс куэдкIэ радиор зыгъэбжьыфIа Безрокъуэ Хужь, республикэ псом хуабжьу цIэрыIуэм, и пIэкIэ микрофоным уIутIысхьэну. АрщхьэкIэ, пIалъэ кIыхь дэмыкIыу, радиом едаIуэхэр абы и макъ гуакIуэм икIи жьгъырум есэжащ.

Мис апхуэдэу зыпэрыт IэнатIэхэм ехъулIэу пщIэрэ щIыхьрэ яIэу, езыхэми насыпыфIэу зыкъалъытэжу зэдэпсэурт зэщхьэгъусэхэр. Сыт и лъэныкъуэкIи щIалэ хъарзынэу, цIыхуфIу щыта Мухьэмэд зы щыщIэныгъэ иIэу къыщIэкIащ - и гур узт. Мис апхуэдэу Майе IэщIэкIащ зыпищI щымыIэ и щхьэгъусэр. Дэ, ахэр зыцIыхухэм, ди гум щIыхьат къэхъуар...

Майе къыхуэнащ зы къуэрэ зыпхъурэ. Пэжщ жаIэр: «Зыр лIамэ, адрейм зилIэжыркъым». Псэун, сабийхэр пIын хуейт. КIуэтэхункIэ Майе радиожурналистикэм дихьэхащ, абы хэпщIэпащ. Иджы ар тхыгъэ хьэзырхэм къеджэ къудейтэкъым, атIэ езыми нэтынхэр игъэхьэзырт. «Фи пщэдджыжь фIыуэ!» нэтыныр нэхъ купщIафIэ дыдэу къызэхъулIэхэм ящыщщ Майе. Абы къаруушхуэ ирихьэлIащ цIыхубзхэр зыхуей-зыхуэфIхэм ятриухуа «Мэлычыпхъум». Дыщыгъуазэщ ар радиом едэIуахэм ягу зэрырихьар.

Ди гуапэщ зи гъащIэр гугъуу къекIуэкIа, зи щхьэкIи, зи дуней тетыкIэкIи фIыуэ тлъагъу а цIыхубзым езыр хуэпэжу зыбгъэдэт IэнатIэм ехъулIэныгъэхэр къыщихьыну, и бынхэм я насып куэд илъагъуну.

ШАЛ Мухьэмэд.

Мазэ къэс

Къэбэрдей-Балъкъэр радиом и тхыдэм уриплъэжмэ, абы щылэжьа журналист пажэхэм ящыщ зыщ Джыназ Юрэ.

АДЫГЭ редакцэм промышленностымкIэ иIэ къудамэр илъэс IэджэкIэ IэщIэлъащ абы. Юрэ щIэх-щIэхыурэ кIуэрт предприятэ нэхъ лъэрызехьэхэм, рабочэ пашэхэр къигъэпсальэрт, игъэгушхуэрт. Джыназым шэрыуэу ищIэрт адыгэбзэр, пыплъхьэни щымыIэу игъэхьэзыр нэтынхэр зэщIэкъуат. И анэдэлъхубзэм Iэзэу зэрырилэжьам, и тхыгъэхэр купщIафIэу зэрыщытам и щыхьэту зы щапхъэ къэсхынщ. Радиом и адыгэ журналист гупым я тхьэмадэ Къэрмокъуэ Мухьэмэд, мащIэ-куэдми, тэкIу зыхэмылэжьыхьыж нэтын дэ дгъэхьэзыртэкъым. Ауэ Юрэ и IэдакъэщIэкIым ар мащIэ дыдэрэт зэреIусэр, апхуэдэу дагъуэншэу зэгъэпэщати.

Къыхэгъэщыпхъэщ Джыназым жэуаплыныгъэшхуэ и пщэ зэрыдэлъар. Абы мазэ къэс зэ игъэхьэзырырт IуэхущIапIэхэм я унафэщI куэд зыщышынэу щыта «Аркъэн» радиожурналыр. ИлъэсипщIым щIигъукIэ а лэжьыгъэ гугъур и закъуэ ирихьэкIащ. ГъэщIэгъуэнракъэ, «Аркъэным» хигъэхьэну тхыгъэхэр зэхуихьэса нэужь, сыхьэтитI, тIурэ ныкъуэрэ нэхъыбэ тригъэкIуадэртэкъым абы и тхыжыным. Зэман кIэщIкIэ машинкэкIэ т едзауэ напэкIу эцIибгъу пщIы купщIафIэу птхын, зэбгъэпэщын щхьэкIэ журналист Iэзэ у ущытын хуейт. «Аркъэныр» езыгъэкIуэкIыу щытахэр дызэрыгушхуэ артист гъуэзэджэ эу Бопэ Мурат рэ Къаздэхъу СултIанрэт. Абыхэм гунэс ящыхъун хуэдэу фельетон зыхьбл бгъэхьэзэрыныр Iуэху къызэрыгуэкIтэкъым.

Юрэ хуабжьу дихьэхырт литературэм. Художественнэ тхылъ къыIэрыхьамэ, я нэхъ пIащэр жэщ зытIум щIиджыкIынут. Зыпэрыт лэжьыгъэ гугъум зыкъыдигъэхахуэурэ, абы тхылъитI итхащ икIи къыдигъэкIащ. И хьэл-щэным, и дуней тетыкIэм утепсэлъыхьмэ, Юрэ цIыху зэпIэзэрытт, зимыIуэху зезыхуэхэм ящыщтэкъым.

МащIэщ ди ныбжьэгъум къигъэщIар - ар дунейм ехыжащ илъэс 50 ирикъуным къэнэжа щымыIэу. Юрэ нобэ псэужамэ, къытхэтыжамэ, къыддэлажьэу щытамэ, радиом щыIу нэтынхэр куэдкIэ нэхъ гъэщIэгъуэн, купщIафIэ, къулей зэрыхъунум шэч хэлътэкъым.

МЫЗ Ахьмэд.

"Псалъэр Налшыкщ"

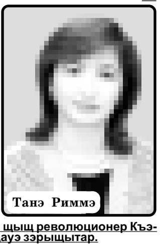
Танэ Риммэ

А псалъэхэр ди радиом къызэриIукIрэ илъэс 80 мэхъу. Бжыгъэ цIыкIукъым. ПщIэ зыхуэпщI хъунщ. Мыбдежым къыхэзгъэщыну сыхуейт, дуней псом щыцIэрыIуэ «Ай-Би-Си» радиостанцми лэжьэн щыщIидзар а гъэрщ, 1927-рщ. Къэгъэлъэгъуапхъэщ, иджыпсту жамыIэжми, а зэманым ди радиостанцым сыкъызыдэкIа Акъбащ Ипщэ къуажэм щыщ революционер Къэрэшей Хьэжумар и цIэр фIащауэ зэрыщытар.

ГУШХУЭНЫГЪЭ къыпхелъхьэ уи лъэпкъ макъамэ щыIукIэ, уи бзэ укъыщыщIэтаджэкIэ. Ахэр зэхэфхыным хуолажьэ нэтынхэр эфирым кIуэнымкIэ, программэр зэхэгъэувэнымкIэ ди къудамэр. Жэуаплыныгъэр нэсу зыхищIэу илъэс куэд хъуауэ радиом щолажьэ жэуап зыхь нэтынхэр къыдэзыгъэкI редактор Танэ Риммэ. Ар гудзакъэ зиIэ, цIыхугъэ, гуапагъэ, дахагъэ зыдэплъагъу бзылъхугъэщ. Апхуэдэхэрщ радиом и Iуэхур езыгъэфIакIуэр.

БзищкIэ нэтынхэр зэкIэлъыбгъэкIуэным къегъэув жэуаплыныгъэр зыхэпщIэу, гумызагъэу ущытын хуейуэ. Армырамэ, щыуагъэ пIэщIэкIынущ.

Илъэс куэд хъуауэ радиом хьэлэлу щолажьэ къудамэм щыщхэу нэтынхэр тезыдзэ Къудащ Iэсиятрэ фонотекарь Аттоевэ Светланэрэ. Абыхэм я Iуэху бгъэдыхьэкIэми, шэч хэмылъу, куэд елъытащ.

Радиом и махуэм си хъуэпсапIэр зыщ: къыдэдаIуэхэр псалъэмакъ купщIафIэ щымыщIэну, ар зи къалэнхэм - журналистхэм - цIыхухэм я гум дыхьэ нэтын куэд ди къалэмыпэм къыщIэкIыну.

БАГЪЭТЫР Нинэ,
КъБР-м и радиом и нэтынхэр эфирым кIуэнымкIэ къудамэм и унафэщI.

Хьэмту Къадир, Шафий Аслъэн, БжэныкIэ Мухьэб, Хьэжыкъарэ Алик сымэ. *Сурэтыр ТОЛГУРОВ Камал трихащ. 1992 гъэ*

Мальхъэдис

Зыгъэпсэхугъуэ махуэм

●ЦIыхушхуэхэм жаIэ

Еханэ гурыщIэ

Сэ бэракъым дзыхь хуэсщIыфыркъым, ар зыIэщIэлъыр хэтми сымыщIэмэ.

Устинов Питер,
инджылыз актер, режиссер, тхакIуэ.

Зыри зымыщIэм дэIэпыкъуэгъу и куэдщ.

Толстой Лев,
урыс тхакIуэ.

Тхыгъэ кIыхь стхащ, кIэщIу стхыну зэман сиIэтэкъыми.

Паскаль Блез,
франджы щIэныгъэлI.

Уэ къыумылъыхъуэмэ, нэгъуэщIым къигъуэтынущ.

Оппенгеймер Роберт,
америкэн физик.

Ахъшэр еханэ гурыщIэщ, ар хэмытмэ, адрей тхум мыхьэнэ яIэкъым.

Моэм Сомерсет,
инджылыз тхакIуэ.

Американ сурэтыщI Уистлер и IэдакъэщIэкIхэм щыщ зыщэхум егъэщIагъуэ:

- МахуитIкIэ фIэкIа узыпэрымыта лэжьыгъэм апхуэдиз уасэ щхьэ хуэбгъэува?

- МахуитI лэжьыгъэркъым ар зи уасэр, атIэ си гъащIэ псор зытезгъэкIуэда Iэзагъырщ, - жиIащ сурэтыщIым.

●Мывэ лъапIэхэр

Тхъуэбзащхъуэ (серэ)

Тхъуэбзащхъуэр минерал гъуэжьыфэ дахэщ. Абы и пкъыгъуэхэр апхуэдизкIэ мэцIури, дыщэрэ налкъутналмэсрэ щызэхуэхьэса мывэу къыпщохъу. Зи плъыфэр дыщэм ещхь а веществом и зэхэлъыкIэу аращ ар. А мывэ лъапIэр щабэ щхьэкIэ (Моос и пщалъэмкIэ 1,5-2 хъууэ аращ) налкъутналмэсым къызэрыкIэрыхур мащIэ дыдэкIэщ. Тхъуэбзащхъуэр зэрылыдыр налкъутналмэсыр зэрыцIум хуагъадэ. Уеблэмэ, абы и кристаллыр зыхуей хуэзэу къыхэпхыфмэ, мывэ нэхъ лъапIэ дыдэми къыкIэрыхунукъым. Ауэ ар тыншкъым, сыт щхьэкIэ жыпIэмэ, хуабагъым зэуэ зыщихъуэж щIыпIэм щыпIыгъмэ, тхъуэбзащхъуэр мачэ, щэщэнри зыхуэIуа щыIэкъым.

А мывэр къыщыхъур вулкан газ пщтырыр щIы щхьэфэм къыщызэрыдэхьей щIыпIэхэрщ. Нэхъыбэрэ апхуэдэ къыщагъуэтыр Сицилиемрэ Курильскэ хытIыгухэмрэщ.

Ахъшэ лIэужьыгъуэхэр

Сыт хуэдэ ахъшэ лIэужьыгъуэ дунейм темытыр? Псалъэм папщIэ, Микронезие хытIыгухэм щыIэ язынықъуэ жылагъуэхэм лъэпкъ ахъшэу щызекIуэр мывэщ. Абы и инагъым елъытащ къыщIэкIыну хьэпшыпри.

Псори зэгъусэу къапщтэмэ, а хытIыгум мывэ мин 13-м нэблагъэ щызэIэпах.

Сантэ Крус хытIыгум къуалэбзум и къауцхэм къыхэщIыкIа ахъшэ щызокIуэ. Америкэ доллархэмрэ австралие фунт стерлингхэмрэ хуэдэ дыдэу къагъэсэбэп ар. Ауэ нысащIэ къыщашэкIэ щIат уасэр Iэмал имыIэу къауцым къыхэщIыкIауэ щытын хуейщ.

Ахъшэ ящIын щхьэкIэ къуалэбзур яукIыркъым, атIэ зырызурэ къаубыдри, цы зыбжанэ къыхачурэ яутIыпщыж.

Уасэр зэрагъэувыр

Соломон хытIыгухэм щыпсэухэм дохутырхэм къыхуащIэ Iуэхутхьэбзэм пщIэ зэрыщIатыр ерыскъыкIэщ. Псалъэм папщIэ, дохутырыр зэбгъэплъыну укIуамэ, зы кIэртIофышхуэ здэпхьын хуейщ. Жэщым е зыгъэпсэхугъуэ махуэхэм дохутырым и дэIэпыкъуэгъу ухуей хъуамэ, уасэу щIэптынур нэхъыбэщ.

Удз нэхъыбэ щыгъагъэ

Удз гъэгъахэр нэхъыбэу къыщагъэкIыр Нидерландхэрщ. Абы и къалащхьэ Амстердам и гъунэгъуу щытщ дуней псом щынэхъ ин дыдэ, удз гъэгъа щащэ аукционыр. А аукционым зы илъэсым къриубыдэу розэу мелардым щIигъу щащэ. Нидерландхэм къыщагъэкIа удз гъэгъахэр къэрали 140-м щызэбграх.

КъэралитI зэпызыч

Колумбием щыщ Марин Альбертэ унэ къызэрымыкIуэ щопсэу. Зы махуэм къриубыдэу абы къэрал гъунапкъэр зыбжанэрэ зэпичын хуей мэхъу. Колумбиемрэ Бразилиемрэ визэ гуэри хуэмейуэ щызокIуэ Альбертэ. Нэхъапэм ар

●Ар пэжщ

щыпсэууэ щытар Колумбием хиубыдэ щIырт. АрщхьэкIэ, гъунапкъэр яубзыхуну къэпщытакIуэхэр иужь щихьэм, Альбертэ и унэм и щIэлъэныкъуэр Бразилием ейуэ къалъытащ.

Апхуэдэ дыдэу, Франджымрэ Швейцариемрэ я щIыр щызэпылъ дыдэм деж хьэщIэщ щолажьэ, и пэшхэр къэралитIым хиубыдэу. 19-нэ лIэщIыгъуэм и пэщIэдзэм гъунапкъэр зытехуэ щIыпIэр щызэхагъэкIым ящIауэ щытащ ресторанрэ хьэщIэщу зэхэт уардэунэр. Абы щыгъуэм лъэныкъуитIыр арэзы зэрызэдэмыхъуам къыхэкIкIэ, хьэрычэтыщIэм зыри пэрыуакъым. Иджы хьэщIэщым и щыжей пэшхэмрэ пщэфIапIэмрэ франджы лъэныкъуэмкIэ щыIэщ - шхынхэмрэ ят пщIэмрэ абы щынэхъ пудщи, рестораныр Швейцарием итщ - уасэр щынэхъ лъагэщи. ХьэщIэщыр зейм хэхъуэшхуэ иIэщ. Абы къыIех къэралитIми щызекIуэ ахъшэр.

●Хъуэхъухэр

Лэскэн ЕтIуанэ къуажэм щыщ Мэремыкъуэ ТIал и къуэ Борис къыщалъхуа махуэмкIэ дохъуэхъу

Псэ къабзэ, гу щабэ зиIэ Борис! У и узыншагъэр зэтеувэжауэ, гуфIэгъуэр уи куэду, уи щхьэгъусэ Маритэрэ у эрэ Тхьэм къыфх уигъэфэща гъащIэр фызэщIыгъ уу, дахэу ефхьэкIыну ди гуапэщ.

Уи адэ ТIал, уи анэ Жанс урэт, уи анэкъилъхухэу Билал, Зое, Лерэ, уи нысэ Мадинэ, я бынхэр, нысэхэр.

Къунаш Маринэ Аслъэнбий и пхъум биологие щIэныгъэхэмкIэ кандидат лэжьыгъэр зэрыпхигъэкIам щхьэкIэ дохъуэхъу

Къыхэпха IэнатIэм ехъулIэныгъэхэр къыщыпхъу куэдрэ урилэжьэну, уи IэщIагъэм и хьер плъагъуну ди гуапэщ.

Уи дэлъхухэу Муратрэ Амырхъанрэ, уи шыпхъухэу Мадинэ, Залинэ, ФатIимэ, Фаизэ сымэ, уи адэ къуэш Мурид, Къунашхэ я лъэпкъыр.

● Ди сурэт гъэтIылъыгъэхэр

Париж дэт "Гранд Опера" театрым и къэфакIуэ цIэрыIуэ Черинэ Людмилэ (Шэмырзэ Моникэ) "ТхьэIухуд жей" балетым къыщофэ. *1957 гъэ*

●Фэ фщIэрэ?

ЩIэм щIегъу

- дуней псом гъущI гъуэгу зэмылIэужьыгъуэу 14 тетщ, я бгъуагъкIэ зэхуэмыдэу.

- Финляндием и щIым и процент 73-р мэзщ. Ауэ Инджылызым мэзхэм щаубыдыр проценти 5,4-рэ къудейщ.

- сабийм и IэпкълъэпкъымиIэ температурэр градус 0,3-кIэ нэхъыбэщ, зи ныбжь хэкIуэтам ейр градус 0,5-кIэ нэхъ мащIэщ цIыху балигъым ейм нэхърэ.

- щIэныгъэлIхэм къызэралъытэмкIэ, дунейм мэ зэхуэмыдэу 100-м щIигъу тетщ.

- къуажэцIэ нэхъ кIэщI дыдэр зезыхьэр Лофотен хытIыгухэм щыIэ норвегие жылэ цIыкIурщ. Абы зэреджэр «А»-щ.

- цIыхубзхэм мэр нэхъ псынщIэу къащIехьэ цIыхухъухэм нэхърэ.

- сабийхэр Iэ сэмэгукIи Iэ ижькIи тхэфу щагъасэу зы къэрал закъуэщ щыIэр. Ар Япониерщ.

- цIыхум и нэм плъыфэ зэмыщхьу 180-рэ зэхигъэкIыфынущ. ЦIыхум и нэхэр нэ хъ щыжаныр махуэм сыхьэт 13-м къыщыщIэдзауэ 15-м нэсщ. Жэщым сыхьэти 2-3-хэм деж фIыуэ илъагъуркъым.

●ЦIыкIухэм факъыхуеджэ

Бажэ бзаджэмрэ Бабыщ губзыгъэмрэ

Бжьыхьэт. Бажэ бзаджэм мурад ещI: «Бабыщхэр хуабапIэм лъэтэжыну загъэхьэзыр. Псым сыкIуэнщи, бабыщыл тIэкIу зыIэрызгъэхьэнщ», - жеIэри.

Пабжьэм къыхэпщрэ якIэщIэкIуасэмэ - пэж дыдэу псы Iуфэм гупышхуэ щызэрыгъэхъуат! Зы Бабыщ анэжь пабжьэ дыдэм деж щытщ, лъакъуэкIэ и къабзийхэм хопэщэщыхьри. Бажэр мапхъуэри абы и дамэр еубыд.

И къару къызэрихькIэ йоIэри, Бабыщ анэм зыIэщIеуд, и къабзийхэр Бажэм къыжьэденэри. «Еуейй, - жи Бажэм, - сIэщIэкIа мыгъуэщ!»

Гупыр щтэри, лъатэщ аби, ежьэжащ.

Бабыщ анэжьыр къэнащ: и дамэр къутат, и къабзийхэр мащIэ хъуат. Псы Iуфэм пэIэщIэу къамылым зыхигъэпщкIуащ.

Бажэр IунэщIу IукIыжащ.

ЩIымахуэр къос. Бажэ бзаджэм игу къокI:

«Гуэлыр щтащ. Бабыщ анэжьыр сэ къысхуэнащ, си Iуэхущ ар сэ сIэщIэкIмэ иджы: уэсым техьэмэ, лъэужь къытринэнщ, лъэужьымкIэ сэ ар къэзгъуэтынущ».

КъокIуэ псыми - пэж дыдэу псы Iуфэ уэсым бабыщ лъакъуампIэр телъщ. Езы Бабыщ анэжьри а пабжьэ дыдэм хэсщ зигъэубэлэцауэ.

Абдежым псынэ къыщыщIож, гуэл Iуфэм мыл тригъащIэркъым - зыщIэгъэуапIэ хуабэщ, бахъэр къыхех. Бажэр Бабыщ анэжьым хуолъэ, Бабыщ анэжьым - «жьгъумпI» - зыщIегъауэри мыл щIагъым щIохьэж.

«Пу алаурсын! - жи Бажэм. - Зригъэтхьэлэжащ...». IунэщIу IукIыжащ аргуэру.

Гъатхэр къос. Бажэ бзаджэм игу къокI:

«Псым телъ мылыр мэткIуж. СыкIуэнщи, бабыщыл щтакIэ зызгъэтхъэжынщ».

КъыздэкIуам Бабыщ анэжьыр - лажьи хъати имыIэу! - пабжьэм деж псым тесщ.

Абы щыгъуэ мыл щIагъымкIэ щIэкIри, адрей Iуфэм деж иIэ зыщIэгъэуапIэ хуабэмкIэ къыщIэкIыжауэ арат: абдежми псынэ къыщыщIэжырт. Апхуэдэу щIымахуэр ирихащ абы.

«Елъ ар! - жи Бажэм. - УмыпIащIэ, сэ сыныхэлъэнкъэ иджыпсту а псым!..».

- Уакъ, уакъ, уакъ! - жи Бабыщ анэжьым. - Ухуей хъунт! - псым толъэтыкIри макIуэмэлъейт!..

ЩIымахуэр икIыху и дамэри хъужри, и къабзийхэри къэкIыжат.

ЗэзыдзэкIар
НАЛО Заурщ.

НапэкIуэцIыр зыгъэхьэзырар НЭЩIЭПЫДЖЭ Замирэщ.

●ГъэщIэгъуэнщ

Колумб Христофор къызэIуихахэр

	КъызэIуихахэр	Зэманыр	Зэрихьэу щыта цIэр
Япэ ежьэгъуэ - 1492 - 1493 гъгъ.	Багамэхэр	жэпуэгъуэм и 12, 1492	
	Кубэ	жэпуэгъуэм и 28, 1492	
	Гаити	дыгъэгъазэм и 24, 1492	Испаньолэ
ЕтIуанэ ежьэгъуэ - 1493 - 1496 гъгъ.	Доминикэ	щэкIуэгъуэм и 3, 1493	
	Гваделупэ	щэкIуэгъуэм и 4, 1493	
	Антигуэ	1493	Сантэ-Марие де-Антигуэ
	Монтсеррат	1493	
	Санта-Крус	1493	Сантэ-Крус (щыпсэухэм я бзэкIэ - Лиамуигэ)
	Сент-Киттсрэ Невисрэ	1493	
	Британ Виргин хытIыгу	1493	
	Пуэртэ-Рикэ	щэкIуэгъуэм и 22, 1493	
	Ямайкэ	накъыгъэм и 5, 1494	Сантьягэ
Ещанэ ежьэгъуэ - 1496 - 1500 гъгъ.	Тринидад	бадзэуэгъуэм и 11, 1498	
	Венесуэлэ	шыщхьэIум и 5, 1498	ГренадэщIэ
ЕплIанэ ежьэгъуэ - 1502 - 1504 гъгъ.	Мартиникэ	мэкъуауэгъуэм и 15, 1502	Матининэ
	Сент-Люсие	мэкъуауэгъуэм и 15, 1502	
	Костэ-Рикэ	фокIадэм и 18, 1502	
	Кайман хытIыгухэр	накъыгъэм и 10, 1503	
	Панамэ	накъыгъэм и 13, 1503	

Япэ къэралыгъуэхэр

●Тхыдэм къыхощыж

ЯПЭ КЪЭРАЛЫГЪУЭР къыщыунэхуар ди эрэм и пэкIэ 3200 гъэрщ. Абы щыгъуэм Мени фирхьэуным Мысырым щыIэ пщыгъуэхэр зэгуигъэхьауэ щытащ, Мемфис и къалащхьэу.

Ди эрэм и пэкIэ 2725 гъэм къэралыгъуэр зыIэщIэлъ фирхьэунхэм я щхьэм къозэрыхь зауэ зекIуэхэр къызэрагъэпэщыну. Абы ипкъ иткIэ, абыхэм яунэтI къухьэпIэмкIэ (Ливием), ипщэмкIэ (Нубием, иджырей Суданым) ищхъэрэмкIэ (Сирием).

* * *

ЧЫРИСТАНдиным и пэкIэ щыIа лъэхъэнэм дунейм къэралыгъуий тетащ. Япэр Аккад къэралыгъуэрт, абы и тетыр Саргонт (ди эрэм и пэкIэ 2334 - 2279). Абы Месопотамиер зэрыщыту и нэIэ щIигъэувауэ щытащ: ищхъэрэмкIэ Аккадыр, ипщэмкIэ Шумерыр, иджырей Сирием и ищхъэрэ лъэныкъуэр, Ираным и къухьэпIэр. А къэралыгъуэр ди эрэм и пэкIэ 2004 гъэм лъэлъэжащ.

* * *

АССИРИЙ къэралыгъуэр ди эрэм и пэкIэ 2500 гъэм Тигр аузхэм къыщыунэхуащ. Ар зыIэщIэлъ Ашурубаллит и гъунэгъу Вавилоным зыбжанэрэ теуащ. Дауэ хъуми, Ашурубаллит къыкIэлъыкIуэу тетыгъуэр къызылъыса и Iыхьлыхэм я щIыпIэм зрагъэубгъуащ: Мысырыр хагъэхьэжащ, апхуэдэуи Израилымрэ Перс заливымрэ я зэхуаку дэлъ щIыри яубыдащ.

* * *

ВАВИЛОН къэралыгъуэр тIэу къызэрагъэпэщыжауэ щытащ. Япэу Хаммурапи (ди эрэм и пэкIэ 1795 - 1750) къызэригъэпэщри, хеттхэм зэхакъутауэ щытыгъащ, иужькIэ Навуходоносор ЕтIуанэм (ди эрэм и пэкIэ 604-562) щIэрыщIэу зэфIигъэувэжащ.

* * *

СЕЛЕВКИДХЭМ я къэралыгъуэр (ди эрэм и пэкIэ 312 - 64) Месопотамиер, Сириер, Персым и щIэлъэныкъуэр къэзызэуа, Александр Щэджащэм и дзэзешэ Никатор Селевкэт (ди эрэм и пэкIэ 358 - 280) къызэзыгъэпэщар. Ар римлянхэм зэхакъутауэ щытащ ди эрэм и пэкIэ 64 гъэм.

●Чэнджэщхэр

Плъыжь дахэу бгъэжьэнумэ

Пхъым къыщIэгъэжа псы уефэнумэ, тхъуцIынэ тIэкIу хэплъхьэмэ нэхъыфIщ. Ар нэхъ гуакIуи мэхъу, и фэри нэхъ дахэ ещI.

* * *

Къэбыстэр щIымахуэ шхыну щывгъэфIэIукIэ, ар нэхъ IэфI икIи нэхъ дахэ ищIынущ къэб тIэкIу (и фэр фымыгъакIуэу) тхъунщIауэ хэфлъхьэмэ.

* * *

Кхъуейшыпсым хэмылъ кхъуейр гъущэ мыхъун щхьэкIэ, и щхьэм фошыгъу тIэкIу тракIутэри, нэгъуэщI тепщэч трапIэж.

* * *

Бдзэжьейр щыбгъавэкIэ мащIэ-мащIэурэ псы щIыIэ щIэпкIэмэ, нэхъ IэфI мэхъу.

* * *

Лыр пфIэбыдэмэ, бгъэжьэн и пэкIэ серчэм хэгъэлъ.

* * *

Джэдылыр плъыжь дахэу жьэну ухуеймэ, сэхуран дагъэ щыхуэныр сэбэпщ.

Псалъэзэблэдз

Къехыу: 1. Сабийр зэрызэрагъакIуэ уэрэд. 2. Лъэджажэм къыфIэкIыу лъапщэ тIэкIу зытет, лъахъстэным къыхэщIыкIа вакъэ пIащIэ. 4. ЩоджэнцIыкIу Алий Тыркум щыIэу итха усэ цIэрыIуэ. 5. Бланэ, лъэрызехьэ. 8. Социалист Лэжьыгъэм и ЛIыхъужь, нартыхугъэкI цIэрыIуэу щыта адыгэлI. 9. Къуалэбзу, джэдкъаз хуэдэхэр зэрылъатэ. Ину зыщыгуфIыкIын къызэхъулIами ар къытекIауэ жаIэ. 10. Пшхыну фIы дыдэщ, ауэ зепхьэну Iей дыдэщ. 13 Сирием и ЛIыхъужь адыгэ генерал. 14 Социалист Лэжьыгъэм и ЛIыхъужь, лэжьыгъэм и къызэгъэпэщакIуэ телъыджэу щыта адыгэлI. 15. Къуаргъым нэ хуащIати, ... жиIащ. 16 КъШР-м и ТхакIуэхэм я зэгухьэныгъэм и гуащэ, бзэщIэныгъэ еджагъэшхуэ, ЩIДАА-м и вице-президент, литературовед цIэрыIуэ. 22. ... МураткIэ зэджэри щIалэ фIыцIэ къуэгъукъэ (*адыгэ лIыхъужь уэрэд*). 23 Къэрмокъуэ Мухьэмэд и тхылъ. 24. КъБР-м щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым и комсомолым и саугъэтым и лауреат, усакIуэ цIэрыIуэ. 27. Адыгэ куэд дыдэ щыпсэу къэрал. 28. Гъуаплъэм къыхэщIыкIа шыуанышхуэ. 30. УФ-м гъуазджэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ, адыгэ композитор цIэрыIуэ. 31. Хьэжыгъэ, хугу хуэдэхэр кърагъэхъуэн папщIэ, къагъэсэбэп хьэпшып.

Зэхэзылъхьар
УЭРЫШ Нурхьэлийщ.

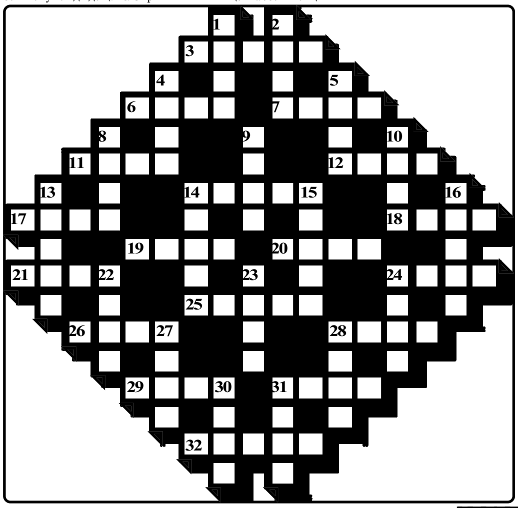

ЕкIуэкIыу: 3. КIыщокъуэ Алим и поэмэ. 6. Нарт фадэ. 7. 1835 - 1931 гъэхэм псэуа тырку маршал, адыгэлI. 11. «Адыгэ макъ» газетыр Дым Iэдэм и гъусэу Бахъсэн къыщыдэзыгъэкIа адыгэ щIэныгъэлI. 12. Зэман, пIалъэ. 14 Адыгэ куэд щыпсэу къэралым и щыхьэр. 17. Къуалэбзу унэ. 18. Адыгэ псысэ. 19. Кремль Уардэунэ иныр щаухуэм хэта, Социалист Лэжьыгъэм и ЛIыхъужь, адыгэлI. 20. КъБР-м и цIыхубэ сурэтыщI. 21 Iуащхьэмахуэ лъапэ щыIэ хьэщIэщ. 24. ХадэхэкI сыр. 25. ЦIыхубэм и къекIуэкIыкIар, и блэкIар, зэман жыжьэм къэхъуахэр зыдж щIэныгъэ. 26. ПщылIыпIэм имытыж, ирагъэкIа мэкъумэшыщIэ. 28. ЩоджэнцIыкIу Алий и «Къамботрэ Лацэрэ» романым хэт цIыхубз. 29. Адыгэ сурэтыщI цIэрыIуэ. 31. 1844 - 1913 гъэхэм псэуа, тырку литературэм и классик адыгэлI. 32. ... щалъху йокIуэлIэж.

Мэлыжьыхьым и 28-м ди газетым тета псалъэзэблэдзым и жэуапхэр:

ЕкIуэкIыу: 7. Арщын. 8. Бэракъ. 9. Елгъэр. 14 Тебэ. 15 Пкъо. 16. Тощ. 17. Жин. 18 Анэл. 19 ЕнтIыр. 20 Арму. 21. Уанэ. 22. Джэдыгу. 25. Ныбгъуэ. 26. Къуэ. 28. Уэ. 29. Жыбгъэ. 30. Яжьэ. 35. Жэгъурнау. 36. Бумэзей. 41. Бру. 43 Шырыкъу. 44. Хъы. 45. Мы. 46. Пшагъуэ. 49. Анапэ. 51. Къущхьэ. 52. Назэ. 53. Инжыдж. 57. Сенэ. 58. Къэб. 60. Хъуэр. 61. Бжэгъу. 62. Бытыр. 63. Члисэ. 64 Абрэдж.

Къехыу: 1. Ермэлы. 2. Чымпэ. 3. Шэнтиуэ. 4. Къанщауэ. 5. Бланэ. 6. Къэдабэ. 10. Черненкэ. 11. Сосрыкъуэ. 12. Бжэндэхъу. 13. ШэджыхьэщIэ. 23. Къэбардокъуэ. 24. БжьыхьэкIапэ. 27. Ужьэ. 31. Шэд. 32. Тут. 33. Ибэ. 34 Без. 37. Лашынкъей. 38. Къурш. 39. Тхьэрыкъуэф. 40. Пхъэщабэ. 42. Шыбзыхъуэ. 47. Хьэмбылу. 48. Къундэпсо. 50. ПхъэцIыч. 54. Нэбгъэф. 55 Акъмыкъ. 56 Курыбэ.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФIЫЦIЭ Мухьэмэд

РЕДАКЦЭМ И КОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР

ЖьэкIэмыхъу Маринэ (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Ширдий Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Гъурыжь Мадинэ** (жэуап зыхь секретарь), **ГъущIо Зариф, Жыласэ Маритэ, Ныбэжь Таисэ, Уэрдокъуэ Жансурэт, Шал Мухьэмэд.**

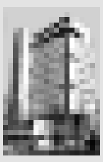

ДИ ХЭЩIАПIЭР

360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и цIэкIэ щыIэ уэрам, 5, ебгъуанэ - епщIанэ къатхэр.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкIэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ IуэхухэмкIэ - 42-22-86; къуажэ гъащIэмрэ экономикэмкIэ - 47-22-63, 42-57-59; щэнхабзэмкIэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхъумэ IуэхущIапIэхэм ядэлэжьэнымкIэ - 42-60-53; хъыбарыщIэхэмкIэ, спортымрэ письмохэмкIэ - 42-22-88; егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ - 42-63-64, 47-32-15; зэдзэкIакIуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтерием - 47-31-69; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер IуэхущIапIэм - 42-26-41; сурэттехым - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжыгъэхэм, къыщаIэта Iуэхугъуэхэм я пэжагъымкIэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Iуэху еплъыкIэр зэтехуэ зэпыту щыткъым.

Газетыр Iэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщIэныгъэхэмкIэ и управленэм. Тел.: 42-06-51, 42-19-59.

Газетыр щэнымкIэ жэуап ехь КъБР-м и "Роспечать" АО-м.

Газетыр 1989 гъэм дыгъэгъазэм и 16-м №Н-0065-м щIэту ятхащ.

Зы илъэсым газетыр 250-рэ къыдокI.

КъБР-м Щэнхабзэмрэ хъыбарегъащIэ IэнатIэхэмкIэ и министерствэм 1905 гъэм щыIа Революцэм и цIэр зезыхьэ и полиграфкомбинат, Налшык къ., Лениным и цIэкIэ щыIэ уэрам, 33, телефоныр 42-35-75.

Мы къыдэкIыгъуэм елэжьахэщ: **жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ ДыщэкI Соня, редактору ЖьэкIэмыхъу Маринэ, корректорхэу ПхытIыкI Юрэ** *(1,3-нэ нап.),* **Табыщ Динарэ** *(2,4-нэ нап.)*, **корректорхэм я дэIэпыкъуэгъу Къунаш Залинэ.** ***КомпьютеркIэ газетым и теплъэр ящIащ:*** **ГъукIэлI Рае, ЩакIуэ Мадинэ, Щомахуэ Марианнэ,** ***сурэтыщI*** **Бицу Жаннэ.**

Номерыр "Адыгэ псалъэм" и компьютер IэнатIэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Iэ тедзэн хуейщ сыхьэт 20.00-м. Щытрадзар сыхьэт 21.00-рщ.

Индексыр 51531● Тираж 10.289● Заказ №1322